

นอกจากนั้นร้อยละ 27.3 เห็นว่าโครงการจะมีผลทำให้มีแรงงานย้ายถิ่นเข้า แต่คิดว่าคงไม่มีปัญหาอะไรตามมา ร้อยละ 33.0 เห็นว่าโครงการจะมีผลทำให้มีแรงงานย้ายถิ่นเข้าและอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในพื้นที่ ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม การทะเลาะเบาะแว้ง การลักขโมย ยาเสพติด และการสูญเสียวัฒนธรรมชุมชน เป็นต้น และร้อยละ 9.1 มองว่าโครงการอาจมีผลทำให้คนอพยพออกจากพื้นที่เพราะกลัว แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.4 คิดว่าคงไม่มีปัญหาเรื่องคนอพยพออกจากพื้นที่

(16.4) ผลกระทบของโครงการต่อชุมชนด้านความเสี่ยง เมื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องความเสี่ยง พบว่าร้อยละ 21.6 ของบุคคลสำคัญเห็นว่าโครงการไม่มีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของชุมชนและร้อยละ 71.6 เห็นว่าโครงการมีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของชุมชนในระดับที่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4.51) โดยมีความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ เช่น

- ท่อก๊าซระเบิด (ร้อยละ 73.0)
- ก๊าซรั่ว (ร้อยละ 49.2)
- อันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน (ร้อยละ 39.6)
- สุขภาพจิตเสีย (ร้อยละ 36.5) เป็นต้น

นอกจากนั้น ผู้ที่เห็นว่ามีความเสี่ยงได้เสนอแนวทางในการป้องกันไว้โดยสรุปว่า เจ้าของโครงการจะต้องจัดระบบดูแลความปลอดภัยให้ได้มาตรฐานและต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามอย่างเข้มงวด มีเครื่องหมายบอกแนวท่อให้ชัดเจน และควรให้ความรู้แก่ชุมชนในการเฝ้าระวังด้วย และร้อยละ 4.7 ของผู้ที่มีความเสี่ยงเสนอว่าเพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงจึงไม่ควรมีการเกิดขึ้นในพื้นที่

ส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นต่อมาตรการการรักษาความปลอดภัยของโครงการมีเพียงร้อยละ 15.9 เท่านั้นที่ตอบว่าไม่มีความเชื่อมั่นต่อมาตรการรักษาความปลอดภัยของโครงการ หรือบริษัทหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันไม่ให้เกิดอันตราย เพราะไม่แน่ใจว่าท่อส่งก๊าซจะเกิดการรั่วหรือระเบิดขึ้นมาตอนไหน หน่วยงานของรัฐรวมทั้งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยไม่จริงจังในการแก้ปัญหา เหตุการณ์ที่มาบตาพุดเป็นบทเรียนที่ดี เป็นต้น และยังพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 83 ไม่ทราบว่าการทำประกันภัยให้แก่ชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการทำประกันภัยให้แก่ชุมชนทั้งในระยะก่อสร้างและระยะดำเนินการโครงการ และเกือบทั้งหมดเห็นว่าเป็นที่จำเป็นต้องให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับโครงการ ความปลอดภัยและวิธีการแก้ไขปัญหาอันอาจเกิดขึ้นเนื่องจากโครงการ โดยให้เหตุผลต่าง ๆ บุคคลเหล่านี้เห็นว่าที่ผ่านมาประชาชนในพื้นที่ได้รับข้อมูลน้อย และบางพื้นที่ไม่ทราบเลย แม้แต่ผู้นำชุมชนก็ไม่ทราบ ดังนั้น หากให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่โดยตรงอย่างชัดเจน พร้อมทั้งชี้แจงข้อดี-ข้อเสีย รวมทั้งวิธีแก้ไขปัญหาหากมีเหตุการณ์เกิดขึ้น จะทำให้ประชาชนเข้าใจรายละเอียดและคงจะสบายใจขึ้น รวมทั้งจะได้ระมัดระวังไม่ไปทำให้อุบัติการณ์เกิดอันตรายอันเนื่องมาจากความไม่รู้ ไม่ควรประชุมชี้แจงเฉพาะผู้นำหรือผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น

ตารางที่ 4.51 ความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการต่อชุมชนด้านความเสี่ยง

ความเห็น	จำนวน	ร้อยละ
โครงการเสี่ยงต่อความปลอดภัย		
- เสี่ยงมาก	24	27.3
- เสี่ยงปานกลาง	27	30.7
- เสี่ยงน้อย	12	13.6
- ไม่เสี่ยง	19	21.6
- ไม่ทราบ/ เฉย ๆ	6	6.8
- ไม่ตอบ		
เสี่ยงในเรื่องใด [*] N = 63		
- มลภาวะทางอากาศ	21	33.3
- อันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน	25	39.6
- ท่อก๊าซระเบิด	46	73.0
- อุบัติภัย	26	41.2
- สุขภาพอนามัยและโรคภัยไข้เจ็บ	17	26.9
- สุขภาพจิตเสีย	23	36.5
- ก๊าซรั่ว	31	49.2
- น้ำเสีย	15	23.8
ความเชื่อมั่นต่อมาตรการรักษาความปลอดภัย		
- เชื่อมั่นสูง	15	17.0
- เชื่อมั่นพอสมควร	31	35.2
- เชื่อมั่นน้อย	15	17.0
- ไม่มีความเชื่อมั่นเลย	14	15.9
- ไม่แน่ใจ	12	13.6
- ไม่ตอบ	1	1.1
การทำประกันภัยให้แก่ชุมชน		
- ทราบ	15	17.0
- ไม่ทราบ	75	83.0
ความจำเป็นที่ต้องทำประกันภัยให้ชุมชนในระยะก่อสร้าง		
- จำเป็นมาก	80	90.9
- จำเป็นน้อย	3	3.4
- ไม่จำเป็นเลย	3	3.4
- ไม่ตอบ	2	2.3

ตารางที่ 4.51 ความคิดเห็นของประชากรตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการต่อชุมชนด้านความเสี่ยง (ต่อ)

ความเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ความจำเป็นที่ต้องทำประกันภัยให้ชุมชนในระยะดำเนินการ		
- จำเป็นมาก	79	89.8
- จำเป็นพอสมควร	3	3.4
- จำเป็นน้อย	2	2.3
- ไม่จำเป็นเลย	2	2.3
- ไม่ตอบ	2	2.3
ความจำเป็นที่ต้องให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับโครงการความปลอดภัย และการแก้ไขปัญหาอันเนื่องจากโครงการ		
- จำเป็นมาก	82	93.2
- จำเป็นพอสมควร	4	4.5
- ไม่จำเป็น	1	1.1
- ไม่ตอบ	1	1.1

หมายเหตุ: (*) ตามเฉพาะผู้ที่เห็นว่ามีความเสี่ยง โดยผู้ตอบสามารถตอบได้หลายข้อ ผลรวมมากกว่า 100%

(16.5) ผลกระทบของโครงการต่อชุมชนด้านอื่น ๆ บุคคลสำคัญในท้องถิ่นเหล่านี้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.5 คิดว่าโครงการจะมีผลทำให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่องตามมา เพราะมีการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานดีขึ้น โรงงานอื่น ๆ อาจมีความต้องการอยู่ใกล้กับแหล่งพลังงาน มีวัดฤดูบ เป็นต้น (ตารางที่ 4.52) แต่อีกร้อยละ 30.7 เห็นว่าโครงการไม่น่าจะมีผลต่อการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ แต่หากมีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้น บุคคลเหล่านี้ร้อยละ 79.5 เห็นว่าการขยายตัวดังกล่าวย่อมส่งผลดีต่อชุมชน โดยร้อยละ 94.2 เห็นว่าจะทำให้มีการจ้างงานในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ร้อยละ 44.2 เห็นว่าจะทำให้ท้องถิ่นมีรายได้จากการเก็บภาษี และร้อยละ 40 เห็นว่าจะทำให้การค้าขายดีขึ้น เป็นต้น แม้จะมีผลดีแต่บุคคลเหล่านี้ร้อยละ 88.7 เห็นว่าการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ด้วย เช่น ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น อากาศเสีย น้ำเสีย ปัญหาขยะ และความปลอดภัยในชุมชนลดลง เป็นต้น และได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวอันอาจเกิดขึ้นจากการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่หลายประการ เช่น ให้นำหน่วยงานตรวจสอบทุกหน่วย เช่น อบต. อำเภอ สาธารณสุข มหาวิทยาลัย และคนในชุมชน ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด โรงงานต้องมีมาตรการป้องกัน มีระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ และระบบกำจัดกลิ่น และจัดระบบความปลอดภัยให้กับชุมชน ในขณะเดียวกันเจ้าของโรงงานต้องมีคุณธรรม จริยธรรม หน่วยงานของรัฐต้องประสานงานกันหลายหน่วยงานรวมทั้งร่วมมือกับเอกชนเพื่อจัดการปัญหาตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีการแบ่งเขตอุตสาหกรรมให้ชัดเจน แต่มีบุคคลสำคัญบางคนเห็นว่าควรยกเลิกโครงการทั้งหมด

เมื่อถามถึงความเชื่อมั่นในการจัดการแก้ไขปัญหาพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 67 มีความเชื่อมั่นในการจัดการแก้ปัญหา โดยให้เหตุผลว่า หากรัฐบาลทำจริงจังเชื่อได้ว่าจะสามารถจัดการปัญหาได้ แต่ที่มีปัญหาอยู่เพราะไม่มีการดำเนินการจริงจัง ได้ไปดูงานมาแล้วคิดว่าเชื่อมั่นได้และคิดว่ารัฐบาลไม่น่าจะทำให้ประชาชนเดือดร้อน ส่วนร้อยละ 26.1 ไม่มีความเชื่อมั่น เพราะไม่ค่อยเชื่อถือระบบของคนไทย เป็นเรื่องที่ควบคุมยาก ที่ผ่านมาจัดการไม่ได้ และส่วนมากมักจะไม่น่าจะทำจริงจัง

เมื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ประชาชนในกรณีที่ดินโครงการผ่านที่ดินในชุมชน ปรากฏว่าร้อยละ 27.3 เห็นว่าควรใช้วิธีรอนสิทธิเพราะประชาชนในพื้นที่ยังคงเป็นเจ้าของที่ดิน อาจมีข้อต่อรองได้มากกว่าการขายที่ดินไปและยังสามารถหารายได้หรือทำประโยชน์จากที่ดินบริเวณนั้นได้อีก ร้อยละ 47.7 เห็นว่าน่าจะให้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยซื้อที่ดินไปเลยเพราะได้ค่าขายที่ดินมากกว่าการรอนสิทธิ และเพื่อความเป็นธรรมแก่เจ้าของที่ดินเนื่องจากไม่สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณที่ทอส่งก๊าซผ่านได้มากนัก ที่สำคัญเจ้าของที่ดินอาจไม่กล้าเข้าไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นการขายไปจะช่วยให้จัดความยุ่งยากในการทำมาหากิน ลดความขัดแย้ง ไม่ต้องไปเสียภาษีที่ดินในบริเวณที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เป็นต้น และอีกร้อยละ 12.5 ไม่เห็นด้วยที่จะให้ผ่านที่ของประชาชน เพราะเป็นที่ที่ใช่ทำกิน ไม่แน่ใจในโครงการเพราะอาจทำให้เกิดปัญหา เป็นต้น

ตารางที่ 4.52 ความคิดเห็นของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการต่อชุมชนด้านอื่นๆ

ความเห็น	จำนวน	ร้อยละ
การขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากโครงการ		
- มีมาก	17	19.3
- มีพอสมควร	27	30.7
- มีน้อย	11	12.5
- ไม่น่าจะมี	27	30.7
- ไม่ทราบ	3	3.4
- ไม่ตอบ	3	3.4
ผลดีที่เกิดจากอุตสาหกรรมต่อเนื่อง		
- ไม่มีผลดี	16	18.2
- มีผลดี	70	79.5
- ไม่ทราบ	1	1.1
- ไม่ตอบ	1	1.1
ผลดีที่เกิดจากอุตสาหกรรมต่อเนื่อง [*] N = 70		
- การจ้างงานในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น	66	94.2
- การค้าขายดีขึ้น	28	40.0
- มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น	22	31.4
- คนไม่ต้องไปทำงานนอกหมู่บ้าน	20	28.5
- มีรายได้จากการเก็บภาษีเพิ่มขึ้น	31	44.2
ผลเสียที่เกิดจากอุตสาหกรรมต่อเนื่อง		
- ไม่มีผลเสีย	6	6.8
- มีผลเสีย	78	88.7
- ไม่ทราบ	2	2.2
- ไม่ตอบ	2	2.2
ผลเสียที่เกิดจากอุตสาหกรรมต่อเนื่อง [*] N = 78		
- กลิ่นที่เกิดจากโรงงาน	53	67.9
- อากาศเสีย	59	75.6
- ชยะ	44	56.4
- น้ำเสีย	59	75.6
- โรคภัยไข้เจ็บ	15	19.2
- ชุมชนแออัด	15	19.2
- ความปลอดภัยลดลง / อาชญากรรม	23	29.4

ตารางที่ 4.52 ความคิดเห็นของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการต่อชุมชน
ด้านอื่นๆ (ต่อ)

ความเห็น	จำนวน	ร้อยละ
- อบายมุขในรูปแบบต่าง ๆ	16	20.5
- เวลาในการดูแลครอบครัวน้อยลง	13	16.7
ความเชื่อมั่นในการจัดการปัญหา		
- เชื่อมั่นสูง	12	13.6
- เชื่อมั่นพอสมควร	31	35.2
- เชื่อมั่นน้อย	16	18.2
- ไม่มีความเชื่อมั่น	23	26.1
- ไม่แน่ใจ	5	5.7
- ไม่ตอบ	1	1.1
การจ่ายค่าชดเชยตามที่ตกลงกัน		
- เห็นด้วยกับการรอนสิทธิ์	24	27.3
- เห็นด้วยกับการซื้อที่ดิน	42	47.7
- วิธีใดก็ได้	4	4.5
- ไม่เห็นด้วย	11	12.5
- ไม่ทราบ	1	1.1
- ไม่ตอบ	6	6.8

หมายเหตุ : [*] ถามเฉพาะผู้ที่เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน โดยผู้ตอบสามารถตอบได้หลายข้อ ผลรวมมากกว่า 100%

(16.6) **ความคิดเห็นโดยภาพรวมและข้อเสนอแนะ** เมื่อให้บุคคลสำคัญในท้องถิ่นเหล่านี้ประเมินข้อดีและข้อเสียทุกด้านของโครงการด้วยตนเองและให้แสดงความเห็นเกี่ยวกับโครงการ โดยภาพรวมอย่างอิสระ ปรากฏว่าร้อยละ 63.7 ของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นเห็นด้วยที่จะให้มีโครงการวางท่อส่งก๊าซ (ตารางที่ 4.53) โดยบางส่วนให้เหตุผลประกอบ เช่น จะทำให้บ้านเมืองเจริญขึ้น คนในหมู่บ้านมีงานทำ มีรายได้เพิ่ม และทำให้มีโอกาสได้เล่าเรียนสูงขึ้น มีการนำทรัพยากรมาใช้ นอกจากนั้น คิดว่าการขนส่งก๊าซทางท่อ น่าจะมีความปลอดภัยกว่าการขนส่งทางบก เป็นต้น ร้อยละ 18.2 ไม่เห็นด้วย เพราะยังไม่จำเป็นที่จะนำทรัพยากรมาใช้ มีความเสี่ยงสูง ถ้าหากต้องทำจริง ๆ น่าจะวางท่อผ่านที่ดินที่ไม่มีคนอยู่ และยังไม่มั่นใจกลัวมีปัญหาตามมา ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.8 เห็นด้วยที่จะให้มีการก่อสร้างโรงแยกก๊าซ โดยให้เหตุผลประกอบเช่น เป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น เป็นการทำให้ส่วนรวม หากมีโครงการเกิดขึ้นปัญหาเรื่องการว่างงานจะลดลง หมู่บ้านเจริญขึ้น คนมีงานทำ ร้อยละ 18.2 ไม่เห็นด้วย เพราะการก่อสร้างโรงแยกก๊าซจะทำให้พื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้รับผลกระทบ กลัวจะมีโรงงานอุตสาหกรรมตามมาและยังไม่สมควรนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในขณะนี้ นอกจากนี้ยังไม่ค่อยมั่นใจในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น ในด้านความเห็นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ร้อยละ 64.7 เห็นด้วย เพราะจะทำให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาขึ้น คนมีงานทำมากขึ้นแต่จะต้องเลือกชนิดของโรงงาน และคิดว่าน่าจะควบคุมได้เพราะมีการจัดแบ่งเขตอุตสาหกรรมอย่างชัดเจน ร้อยละ 28.4 ไม่เห็นด้วย เพราะอุตสาหกรรมเป็นตัวนำปัญหาสู่ชุมชน โดยเฉพาะปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

ในระยะเวลาที่ผ่านมาเห็นว่าการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยได้ทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการไว้มากแล้ว โดยร้อยละ 9.1 เห็นว่าข้อมูลที่ได้รับไม่น่าเชื่อถือ และร้อยละ 76.1 เห็นว่าข้อมูลที่ได้รับน่าเชื่อถือในระดับที่แตกต่างกัน และเมื่อให้แสดงความเห็นว่าประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบข่าวเกี่ยวกับโครงการมากน้อยเพียงใด ร้อยละ 28.4 ของบุคคลสำคัญเห็นว่าประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบข่าวเกี่ยวกับโครงการอย่างทั่วถึง ร้อยละ 26.1 ระบุว่าประชาชนส่วนใหญ่รับทราบ และร้อยละ 37.5 ระบุว่าประชาชนส่วนน้อยรับทราบ มีเพียงร้อยละ 4.5 เท่านั้น ที่เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ยังไม่ทราบข่าวเกี่ยวกับโครงการ

เมื่อถามถึงการรับทราบและเข้าร่วมประชุมซึ่งจัดโดยคณะผู้ศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการและข้อสงสัยต่าง ๆ นั้น พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นรับทราบข่าวการจัดประชุม แต่มีเพียงร้อยละ 33 เท่านั้นที่เข้าร่วมประชุม ร้อยละ 40.9 ไม่ทราบเรื่องการจัดประชุม และร้อยละ 3.4 ไม่ตอบ

เมื่อถามถึงความเห็นในการที่จะให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบของโครงการ ปรากฏว่าบุคคลเหล่านี้เห็นว่าสมควรอย่างยิ่งที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับวิธีการในการดำเนินการดังนี้

ตารางที่ 4.53 ความคิดเห็นโดยภาพรวมและข้อเสนอแนะ

ความเห็น	จำนวน	ร้อยละ
การวางท่อส่งก๊าซทั้งสองชนิดคู่ขนานกันไปจนถึงชายแดนมาเลเซีย		
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง	10	11.4
- เห็นด้วย	46	52.3
- เฉย ๆ	12	13.6
- ไม่เห็นด้วย	16	18.2
- ไม่ตอบ	4	4.5
การก่อสร้างโรงแยกก๊าซ		
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง	13	14.8
- เห็นด้วย	44	50.0
- เฉย ๆ	9	10.2
- ไม่เห็นด้วย	16	18.2
- ไม่ตอบ	6	6.8
การพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องในพื้นที่		
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง	9	10.2
- เห็นด้วย	48	54.5
- เฉย ๆ	5	5.7
- ไม่เห็นด้วย	25	28.4
- ไม่ตอบ	1	1.1
มีการประชาสัมพันธ์โครงการโดย ปตท. ที่ผ่านมาในระดับ		
- มาก	9	10.2
- ปานกลาง	27	30.7
- น้อย	41	46.6
- ไม่เคยทราบว่ามีการประชาสัมพันธ์	11	12.5
ความน่าเชื่อถือข้อมูลที่ ปตท. ให้		
- มาก	19	21.6
- ปานกลาง	31	35.2
- น้อย	17	19.3
- ไม่น่าเชื่อถือเลย	8	9.1
- ไม่ตอบ	13	14.8
ประชาชนในพื้นที่รับทราบข่าวโครงการ		
- ทราบกันทั่วถึง	25	28.4
- ส่วนใหญ่ทราบ	23	26.1
- ทราบเพียงส่วนน้อย	33	37.5
- ประชาชนในพื้นที่ไม่ทราบ	4	4.5
- ไม่ตอบ	3	3.4

- ควรให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมให้มากที่สุด และจัดให้ผู้รู้ที่เป็นกลางมาให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการศึกษาและการก่อสร้าง
- ตั้งเวทีอภิปรายให้ประชาชนในพื้นที่แสดงความเห็น
- ควรให้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน รวมทั้งผลดีและผลเสียของโครงการแก่ประชาชน เพื่อนำไปตัดสินใจ ดีกว่าให้ประชาชนคุยกันเองโดยไม่มีข้อมูลแล้วคิดคัดค้าน
- ประชาชนรวมตัวกันเพื่อตรวจสอบการทำงานโดย ให้อำนาจ อบต. ในการดูแลเกี่ยวกับโครงการนี้
- ให้ประชาชนช่วยเป็นหูเป็นตาให้กับทางราชการในการเฝ้าระวังผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรม
- ร่วมกันวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาลดจนประเมิณผลในการแก้ไขปัญหา
- ควรมีการระดมสมองประชาชนในพื้นที่
- ควรทำประชาพิจารณ์เพื่อป้องกันปัญหาที่ตามมา
- ควรศึกษาว่าสมควรขุดเจาะเพื่อนำก๊าซจากอ่าวไทยมาใช้หรือไม่ก่อนแล้วจึงจะทำ EIA โรงแยกก๊าซและท่อส่งก๊าซ
- ให้มีตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์ต่างๆ ร่วมกันศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยตั้งเป็นรูปกรรมการทั้งในด้านการปฏิบัติ วัตถุประสงค์ และประเมิณผลการศึกษา และมีประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมเป็นกรรมการ
- ให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ศึกษาให้ดี และคิดว่าที่ให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ศึกษานั้นดีแล้ว
- เปิดเวทีรับฟังและมีแบบสอบถามมารับฟังความคิดเห็นของประชาชน

จะเห็นว่าวิธีการต่างๆ ที่เสนอนั้น ในหลายส่วนคณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการไปแล้ว เช่น การสอบถามความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่และบุคคลสำคัญในท้องถิ่น การประชุมกลุ่มเพื่อชี้แจงโครงการและรับฟังความคิดเห็น แต่ก็ยังทำได้ไม่ทั่วถึงนักแม้ว่าจะได้จัดไปถึง 17 ครั้ง แล้วก็ตาม แต่คณะผู้ศึกษาจะดำเนินการจัดประชุมเพื่อเสนอผลการศึกษาในพื้นที่อีก 3 ครั้ง แนวทางการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมนี้สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานของรัฐและโครงการอื่น ๆ ได้ต่อไป

บุคคลสำคัญในท้องถิ่นเหล่านี้ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งในที่นี้มีได้นำเสนอในเชิงปริมาณ แต่เห็นว่าความคิดเห็นเหล่านี้มีประโยชน์และควรรับฟัง เพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจกับชุมชนในพื้นที่ก่อนตัดสินใจดำเนินการ ข้อเสนอแนะโดยสรุปมีดังนี้

- ควรมีการให้ความรู้ ข้อดี-ข้อเสีย และผลประโยชน์ของโครงการ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นแก่ประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้องสามารถแก้ไขปัญหาพื้นฐานได้และเกิดความมั่นใจในความปลอดภัย

- การประชาสัมพันธ์โครงการควรทำทุกรูปแบบ ทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และน่าจะนำแผนที่บริเวณที่ก่อสร้างมาปิดไว้ที่ อบต. ด้วย และควรมีจดหมายชี้แจงให้ทุกฝ่ายที่แนวท่อส่งก๊าซผ่าน ทราบเพื่อจะได้เกิดความมั่นใจ
- ก๊าซธรรมชาติเป็นทรัพยากรพื้นฐาน หากไม่มีความจำเป็นก็ยังไม่ควรนำมาใช้เพราะเป็นการทำลายสมบัติของลูกหลาน จึงคิดว่ายังไม่น่าจะมีโครงการนี้เกิดขึ้น แต่หากจำเป็นควรจัดเวทีให้ผู้ชี้แจงทั้งข้อดีและข้อเสีย ให้รับทราบทั้งฝ่ายคัดค้านและสนับสนุน เพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยกในชุมชน เมื่อมีการก่อสร้างจะต้องดูแลให้ได้มาตรฐาน ระมัดระวังไม่ให้เกิดการคอร์รัปชัน
- ในกรณีที่โครงการเกิดขึ้นควรวางท่อส่งก๊าซผ่านไปในทุ่งนาที่ไม่มีคนอาศัยอยู่ และมีผู้นำบางชุมชนได้ระบุว่าไม่ต้องการให้ผ่านชุมชนหลายชุมชนด้วยกัน
- การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยควรนำรูปแบบและมาตรฐานของท่อส่งก๊าซมาชี้แจงบอกถึงผลผลิตของโรงแยกก๊าซ รวมถึงวิธีการกำจัดของเสียที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว
- การดำเนินโครงการจะต้องทำด้วยความรอบคอบ คำนึงถึงความปลอดภัยและปัญหาสิ่งแวดล้อมให้มาก รวมทั้งมีการทำประกันภัยให้ประชาชน
- ควรมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูล / ศูนย์ร้องเรียนเพื่อให้ประชาชนติดต่อได้
- ฯลฯ

แม้ว่าข้อเสนอแนะเหล่านี้บางข้อการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการไปแล้วบ้างก็ตาม แต่แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งผู้นำในท้องถิ่นยังไม่มีสมาธิสนใจมากนัก จึงก่อให้เกิดคำถามเหล่านี้ตามมา

(17) การประชุมสาธารณะระดับตำบลในพื้นที่ จากการประชุมสาธารณะเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบโครงการ และแสดงความคิดเห็น ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ต่อการดำเนินโครงการ โดยได้จัดประชุมไปแล้ว 15 ครั้ง ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนาหม่อม อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอสะเดา ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.54 ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้นำจากองค์กรท้องถิ่น อาทิ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ครู ข้าราชการ ผู้นำธรรมชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนในพื้นที่ผู้สนใจทั่วไป ผลการประชุมได้ถอดเทปและนำเสนอไว้ในภาคผนวก K และสรุปประเด็นแยกเป็นรายตำบลดังนี้ (ดูตารางที่ 4.55 - 4.58 ในหน้า 4-132 ถึง 4-139 ประกอบคำอธิบาย)

ตารางที่ 4.54 สรุปการประชุมสาธารณะระดับตำบล

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	พื้นที่ (ตำบล)	สถานที่จัดประชุม	ผู้ร่วมประชุม (คน)
1	6 กุมภาพันธ์ 2542	ดลิ่งชัน นาทับ	ร.ร.บ้านดลิ่งชัน	70
2	7 กุมภาพันธ์ 2542	สะกอมและบ้านนา	ร.ร.บ้านสะกอม	40
3	20 กุมภาพันธ์ 2542	ป่าชิง	อบต.ป่าชิง	40
4	21 กุมภาพันธ์ 2542	จะโหนด	วัดโคกทราย	39
5	28 กุมภาพันธ์ 2542	คลองเปี้ยะ	ร.ร.ชุมชนวัดควนมืด	30
6	6 มีนาคม 2542	นาหม่อม	วัดนาหม่อม	39
7	13 มีนาคม 2542	พิจิตร	สำนักสงฆ์โคกพยอม	17
8	21 มีนาคม 2542	ทุ่งขมิ้น	อาคารเอนกประสงค์ ม.6	25
9	27 มีนาคม 2542	คลองหรีง	วัดแม่เปี้ยะ	72
10	28 มีนาคม 2542	บ้านพรุ	วัดบ้านไร่	17
11	3 เมษายน 2542	พะตง	อบต.พะตง	18
12	17 เมษายน 2542	พังลาและเขามี่เกียรติ	ร.ร.กอบกุลวิทยาคม	23
13	18 เมษายน 2542	ปริก	อบต.ปริก	26
14	24 เมษายน 2542	สำนักขาม	อบต.สำนักขาม	18
15	1 พฤษภาคม 2542	สำนักแก้ว	ร.ร.บ้านน้ำลาด	29

(17.1) พื้นที่ตำบลดลิ่งชันและตำบลนาทับ การประชุมครั้งที่ 1 วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2542 จัดที่โรงเรียนบ้านดลิ่งชัน ตำบลดลิ่งชัน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 70 คน ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีความห่วงใย และสนใจเสนอให้มีการศึกษา รวมทั้งต้องการความกระจ่าง ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(ก) ด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนใหญ่ประชาชนวิตกกังวลว่าเมื่อมีโครงการเกิดขึ้น จะเกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- มลพิษทางน้ำ ได้แก่ การปนเปื้อนของวัตถุอันตราย สารพิษในแหล่งน้ำ ทำให้สัตว์น้ำลดลง

- มลพิษทางอากาศ

- ผลกระทบต่อเนื้อที่ที่จะเชื่อมโยงภายหลังการเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมด้านต่าง ๆ

(ข) ด้านคุณภาพชีวิตและการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

- ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชาวประมงขนาดเล็กที่ประกอบอาชีพประมงแนวชายฝั่ง 3,000 เมตร

- ผลกระทบต่อผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงนกเขาชวา

- ชุมชนจะถูกรื้อย้ายหรือไม่ หากโครงการเกิดขึ้นในพื้นที่

• ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ภายหลังการเกิดขึ้นของโครงการ

- เรือประมงสามารถเข้าออกได้ตามปกติหรือไม่

(ค) ด้านการพัฒนาโครงการ

- เหตุผลและความจำเป็นของโครงการ
- มีการศึกษาทางเลือกในการวางแนวท่อส่งก๊าซ และ

โรงแยกก๊าซ ในประเทศมาเลเซีย หรือไม่

(ง) ด้านสิทธิชุมชน

• การชดเชยค่าเสียหาย อันเกิดจากผลกระทบที่ชุมชนจะได้รับทั้งในระยะก่อสร้าง ระยะดำเนินการ และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

- ประชาชนในพื้นที่
- องค์กรชุมชน / โรงเรียน / วัด
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(จ) ด้านอื่นๆ

• ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการ และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง หน่วยงานใดบ้างที่จะรับผิดชอบ

• การติดตามตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตามผลการศึกษา EIA จะควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรใด มีความเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน

(ฉ) ข้อเสนอแนะ

• ควรมีการเปิดเผยข้อมูลแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างรอบด้านและต่อเนื่อง

• ให้เปิดเผยข้อมูลด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อื่นๆ ที่มีโครงการในลักษณะเดียวกัน

(17.2) **พื้นที่ตำบลสะกอมและตำบลบ้านนา** การประชุมครั้งที่ 2 วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2542 จัดที่โรงเรียนบ้านสะกอม ตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 40 คน ผู้เข้าร่วมประชุมสนใจ ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

(ก) ด้านสิ่งแวดล้อม

• การดำเนินโครงการจะส่งผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นเหล่านี้หรือไม่

- การปลูสัตว์
- การเกษตรกรรม
- การปนเปื้อนของสารพิษอันตรายในแหล่งน้ำ

(ข) ด้านคุณภาพชีวิตและการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่
- การประกอบอาชีพของชาวประมงขนาดเล็ก
- สุขภาพอนามัยของประชาชน จากการเสื่อมโทรมลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการปนเปื้อนของสารอันตรายในแหล่งน้ำ
- ประชาชนในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ การก่อสร้างและดำเนินการโครงการสามารถรองรับแรงงานเหล่านี้ได้หรือไม่
- การเวนคืน/จ่ายค่าชดเชยด้านที่ดินให้กับชุมชนจะมีความยุติธรรมเพียงใด

(ค) ด้านการพัฒนาโครงการ

- การกำหนดโครงการทำผิดกฎหมายรัฐธรรมนูญ เนื่องจากยังไม่ได้มีการทำประชาพิจารณ์หรือไม่

- เหตุผล ความจำเป็น และความเป็นมาของโครงการ
- ระบบการรักษาความปลอดภัยของโครงการ

(ง) ด้านอื่นๆ

- ผลกระทบที่จะเกิดภายหลังการเกิดขึ้นของโครงการและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

- หน่วยงานที่รับผิดชอบภายหลังเกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากโครงการและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

- การติดตามตรวจสอบเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและตามข้อเสนอของคณะผู้ศึกษา EIA คือใคร ท้องถิ่นมีความพร้อมหรือไม่ ใครจะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนด้านวิชาการ เป็นต้น

- ควรมีการจัดการศึกษาดูงานในพื้นที่อื่นๆ ที่มีโครงการในลักษณะเดียวกัน

โดยสรุป จากการจัดเวทีประชุมในระดับตำบลทั้ง 2 ครั้ง กล่าวได้ว่าประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการในระดับหนึ่งแล้ว และส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลว่าโครงการจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนาคตการตั้งถิ่นฐานและการรื้อย้ายชุมชน การประกอบอาชีพ ความปลอดภัยจากการเกิดขึ้นของโครงการ และอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่จะเกิดขึ้นตามมา คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นทั้งในระหว่างการก่อสร้าง การดำเนินโครงการ ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนหนึ่งได้รับทราบข้อมูลว่าพื้นที่อำเภอจะนะได้ถูกกำหนดไว้ในแผนแม่บทเพื่อการพัฒนา 5 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม ขณะเดียวกันก็ไม่มีความมั่นใจว่ามาตรการในการติดตาม ตรวจสอบ ควบคุม ให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามข้อเสนอของคณะผู้ศึกษา EIA จะได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง ในขณะที่ชุมชนไม่มีอำนาจดังกล่าว

(17.3) **พื้นที่ตำบลป่าชิง** การประชุมครั้งที่ 3 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2542 จัดที่องค์การบริหารส่วนตำบลป่าชิง ตำบลป่าชิง อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 40 คน ประเด็นที่ผู้เข้าร่วมประชุมสนใจได้แก่

(ก) **ด้านสิ่งแวดล้อม**

• การก่อสร้างและการดำเนินโครงการ จะส่งผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมอะไรบ้างทั้งทางตรงและทางอ้อม

• ในกรณีท่อส่งก๊าซเกิดการรั่วไหลจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศอย่างไร

• การดำเนินโครงการ (อาจจะ) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านเหล่านี้หรือไม่อย่างไร

- อากาศ

- น้ำ

(ข) **ด้านคุณภาพชีวิตและการใช้ประโยชน์ของมนุษย์**

• ในกรณีท่อส่งก๊าซเกิดการรั่วไหลจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างไรบ้าง

• มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพประมง

(ค) **ด้านการพัฒนาโครงการ**

• เหตุผล ความจำเป็น และความเป็นมาของโครงการมีความสัมพันธ์ (ในเชิงธุรกิจ) กับประเทศมาเลเซียอย่างไร

• ต้องการทราบข้อมูลในรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ อาทิ

- แนวท่อส่งก๊าซ

- พลังงาน/การใช้

- ความปลอดภัยและคงทนของท่อส่งก๊าซ

- ความเสี่ยงที่ก๊าซจะรั่วไหล เป็นต้น

(ง) **ด้านอื่นๆ**

ผู้เข้าร่วมประชุมมีความวิตกกังวลในประเด็นต่อไปนี้

• ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นภายหลังการเกิดขึ้นของโครงการ และถ้าเกิดปัญหาประชาชนจะทำอย่างไร

• ไม่มั่นใจในกระบวนการควบคุมป้องกัน และติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่อำเภอจะนะได้มีโรงงานอย่างน้อย 5 แห่ง ได้ดำเนินกิจการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านคุณภาพอากาศ การประกอบอาชีพ แต่ไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ไขแต่ประการใด

• หน่วยงานราชการมักปิดความรับผิดชอบในกรณีที่มี

การร้องเรียนจากประชาชน

- อบต. ไม่มีศักยภาพที่จะควบคุมดูแล

(จ) ข้อเสนอแนะ

- ควรเปิดเผยข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงและรอบด้าน
- ควรเปิดเผยผลการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม EIA ให้แก่ประชาชน องค์กรประชาชน และ องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับทราบ
- ปตท. ควรจัดทำคู่มือในการเฝ้าระวัง ป้องกันคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน

(17.4) **พื้นที่ตำบลจะโพนง** การประชุมครั้งที่ 4 วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2542 จัดที่วัดโคกทราย ตำบลจะโพนง อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 39 คน เรื่องที่ผู้เข้าร่วมประชุมสนใจ สรุปได้ดังนี้

(ก) ด้านสิ่งแวดล้อม

- แนวโน้มของผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นภายหลังการเกิดขึ้นของโครงการและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง
- การเกิดขึ้นของโครงการและอุตสาหกรรมต่อเนื่องจะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอะไรบ้าง
- ผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องคุณภาพอากาศ และน้ำที่จะเกิดขึ้น จากการดำเนินโครงการและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

(ข) ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

- ชุมชนจะถูกรื้อย้ายหรือไม่ จำนวนกี่ครัวเรือน
- การชดเชยค่าเสียหาย การจ่ายค่าเวนคืนที่ดินให้แก่ประชาชน ครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ
- ในปัจจุบัน พื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สืบเนื่องจากภัยคุกคามของ ชก. จะมีปัญหาเรื่องเกิดการวินาศกรรมหรือไม่
- โรคอันเกิดจากก๊าซมีเธนอะไรบ้าง และจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยอย่างไรบ้าง
- มลพิษทางอากาศ (อันเกิดจากก๊าซ) จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยอย่างไร ก่อให้เกิดโรคอะไรได้บ้าง
- หน่วยงานใดที่จะเข้ามารับผิดชอบดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของประชาชน
- ในกรณีที่จะมีการรื้อย้ายชุมชน-ครัวเรือน ปตท. จัดสรรที่อยู่อาศัยให้ใหม่หรือไม่ และกำหนดเกณฑ์ในการรื้อย้ายอย่างไร

(ค) ด้านการพัฒนาโครงการ

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ปตท. กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม มีการประสานงานกันหรือไม่ ในการดำเนินการโครงการนี้
- ประชาชนต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ อาทิ
 - เหตุผลที่แนวท่อส่งก๊าซผ่านอำเภอจะนะ
 - แนวและขนาดของท่อส่งก๊าซมีการอนุมัติในขั้นสุดท้ายหรือยัง
 - มาตรการในการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น
- เหตุผล ความจำเป็น และความเป็นมาของโครงการ
- อุตสาหกรรมต่อเนื่องที่จะเกิดขึ้นมีอะไรบ้าง
- เหตุผลและความจำเป็นในการวางแนวท่อส่งก๊าซ และโรงแยกก๊าซในพื้นที่ อำเภอจะนะ แทนที่จะไปตั้งในประเทศมาเลเซีย
- ระบบรักษาความปลอดภัยต่อโครงการ เนื่องจากที่ตั้งโครงการอยู่ในพื้นที่ที่จะได้รับภัยคุกคามจากขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.)

(ง) ด้านอื่นๆ

- หน่วยงานใดที่จะรับผิดชอบในการตรวจสอบ ควบคุม อุตสาหกรรมต่อเนื่องในพื้นที่
- ในกรณีที่ผลการศึกษาลผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ผลการศึกษาพบว่าโครงการจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนเกินความสามารถที่จะยอมรับได้ จะมีผลต่อการยกเลิกโครงการหรือไม่
- ประชาชนไม่มีความมั่นใจในกระบวนการควบคุม และป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมว่าจะสามารถปฏิบัติได้จริงๆ ทั้งนี้เนื่องจากโรงงานขนาดเล็กในอำเภอจะนะ ปัจจุบันได้ดำเนินการและก่อปัญหาสิ่งแวดล้อม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจว่ามีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา

(จ) ข้อเสนอแนะ

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งปตท. กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม ควรชี้แจงข้อดี-ข้อเสียของโครงการให้ประชาชนทราบ
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของ โรงงานในพื้นที่ อำเภอจะนะ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีความจริงใจ และตั้งใจในการแก้ไขปัญหา
- ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงและรอบด้าน

จากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ดำเนินโครงการ ตำบลป่าชิงและตำบลจะโหนด โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่าประชาชนยังรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการโครงการน้อยมาก ส่วนใหญ่รับรู้เพียงว่าจะมีโครงการท่อส่งก๊าซตัดผ่านพื้นที่เท่านั้น

ประเด็นที่ได้จากการจัดประชุมจึงออกมาในรูปที่ผู้เข้าร่วมการประชุมต้องการให้มีการชี้แจงเกี่ยวกับความเป็นมา เหตุผล ความจำเป็นของโครงการ และหากโครงการนี้เกิดขึ้นจริง ๆ แล้วจะมีข้อดี-ข้อเสียและส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆ อย่างไร ในขณะที่เดียวกันอีกด้านหนึ่ง ประชาชนก็ไม่แน่ใจในกลไกมาตรการลดและป้องกันผลกระทบมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากปรากฏการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่จริงในพื้นที่ และไม่ได้มีการแก้ไขปัญหาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง

(17.5) **พื้นที่ตำบลคลองเปี้ยะ** การประชุมครั้งที่ 5 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2542 จัดที่โรงเรียนชุมชนวัดควนมิต ตำบลคลองเปี้ยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 30 คน ผู้เข้าร่วมประชุมสนใจในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(ก) **ด้านสิ่งแวดล้อม**

- ปัญหามลพิษทางอากาศ

(ข) **ด้านคุณภาพชีวิตและการใช้ประโยชน์ของมนุษย์**

- พื้นที่ที่แนวท่อส่งก๊าซผ่านสามารถปลูกพืชได้หรือไม่
- ความปลอดภัยของประชาชนที่อยู่ใกล้พื้นที่ที่ท่อส่งก๊าซ

ผ่าน

- การก่อวินาศกรรม ความมั่นคง ปลอดภัยในทรัพย์สิน
- เรื่องราคาที่ดิน ถ้าหากมีท่อส่งก๊าซผ่าน ราคาที่ดินจะ

เป็นอย่างไร

(ค) **ด้านการพัฒนาโครงการ**

- ในระหว่างการก่อสร้างหรือดำเนินโครงการควรจะมีการจ้างแรงงานท้องถิ่นในการทำงานบ้าง

หรือไม่

- การที่มีโครงการนี้เกิดขึ้นจะมีการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น

หรือไม่

- ต้องการทราบข้อดี-ข้อเสียของโครงการนี้
- ต้องการทราบแนวที่ท่อส่งก๊าซผ่าน
- ต้องการทราบอันตรายที่เกิดจากท่อส่งก๊าซ

(ง) **ด้านสิทธิชุมชน**

- ตำบลคลองเปี้ยะจะได้รับประโยชน์อะไรบ้างจาก

โครงการนี้

- ปตท. จะให้ผลประโยชน์กับประชาชน ในเรื่องการศึกษาในรูปแบบใด

ศึกษาในรูปแบบใด

(จ) **ด้านอื่นๆ**

- หากโครงการนี้เกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อ

ชุมชน หน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบ

(ฉ) ข้อเสนอแนะ

• ปตท. ควรมาชี้แจงประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับโครงการนี้โดยตรง

(17.6) **พื้นที่ตำบลนาหม่อม** การประชุมครั้งที่ 6 วันที่ 6 มีนาคม 2542 จัดที่วัดนาหม่อม อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 39 คน

(ก) ด้านสิ่งแวดล้อม

• หากโครงการเกิดขึ้นจริงในพื้นที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร อะไรบ้าง

(ข) ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

• การเกิดขึ้นของโครงการจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน

• ปตท. จะต้องจ่ายเวนคืนที่ดินให้กับครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบกรณีท่อส่งก๊าซผ่านที่ดินทำกิน

• ความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการดำเนินโครงการ ปตท. ได้วางมาตรการช่วยเหลือไว้อย่างไร มีการประกันภัยความเสียหายที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ ควรชี้แจงเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบด้วย

• สิทธิประโยชน์ที่ครัวเรือนชาวบ้าน จะได้รับจากโครงการมีอะไรบ้าง

(ค) ด้านสิทธิชุมชน

• สิทธิประโยชน์ที่องค์กรชุมชน อบต. จะได้รับจากการดำเนินการโครงการ

(ง) ด้านการพัฒนาโครงการ

• ต้องการทราบความเป็นมาของโครงการ เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องผ่านพื้นที่อำเภอจะนะ อำเภอนาหม่อม และพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดสงขลา

• การชี้แจงข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวกับโครงการของ ปตท. ยังไม่มีความชัดเจน คลุมเครือ และบางครั้งไม่ตรงกับข้อเท็จจริง

• นักการเมืองทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น เข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกพื้นที่ตั้งโครงการหรือไม่

• ให้มีการชี้แจงข้อมูลในรายละเอียดด้านต่างๆ เกี่ยวกับโครงการ อาทิ แนวท่อส่งก๊าซที่แน่นอน ขนาดของท่อส่งก๊าซ ความลึก และ ความต้องการ/ความจำเป็นในการใช้ก๊าซในพื้นที่

(จ) ด้านอื่น ๆ

• ได้มีมาตรการในการป้องกัน แก้ไข ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ อย่างไร

(ฉ) ข้อเสนอแนะ

• ควรเผยแพร่ผลการศึกษา EIA ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง

• ควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนทราบก่อนจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และเมื่อศึกษา EIA เสร็จสิ้นแล้ว ควรจัดเวทีประชาพิจารณ์รวบรวมความคิดเห็นของประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

• ปตท. ควรมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ในเรื่องการแบ่งปันและ/หรือสิทธิประโยชน์ที่องค์กรในท้องถิ่นจะได้รับ เช่น องค์กรชุมชน วัด มัสยิด โรงเรียน อบต. เป็นต้น

• ควรหลีกเลี่ยงการวางแนวท่อส่งก๊าซ ผ่านพื้นที่ของชาวบ้านและชุมชน ในพื้นที่อำเภอนาหม่อม

จากการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในพื้นที่ตำบลนาหม่อม อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา พบว่าประชาชนยังได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโครงการรวมทั้งข้อมูลในรายละเอียดด้านต่าง ๆ ของโครงการน้อยมาก และเคลือบแคลงสงสัยในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกที่ตั้งของโรงแยกก๊าซและแนวท่อส่งก๊าซของโครงการอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบข้อมูลว่านักการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้เข้ามาวานซื้อที่ดิน เพื่อเก็งกำไร นอกจากนี้ ยังต้องการให้ ปตท. ทำสัญญากับชุมชน (วัด มัสยิด โรงเรียน อบต. ฯลฯ) เป็นลายลักษณ์อักษร ในเรื่องการแบ่งปัน/สิทธิประโยชน์ที่องค์กรท้องถิ่นจะได้รับ

(17.7) **พื้นที่ตำบลพิจิตร** การประชุมครั้งที่ 7 วันที่ 13 มีนาคม 2542 จัดที่สำนักสงฆ์โคกพยอม ตำบลพิจิตร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 17 คน

(ก) ด้านสิ่งแวดล้อม

• โครงการทั้งในระหว่างการก่อสร้างและดำเนินการภายหลังการก่อสร้างแล้วเสร็จจะเกิดผลกระทบหรือก่อให้เกิดผลกระทบในด้านใดบ้าง

• จะมีมลพิษเกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ในพื้นที่ตำบลจะโหนงบ้างหรือไม่ และส่งผลกระทบอย่างไร

(ข) ด้านคุณภาพชีวิตและการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

• ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ถ้าหากโครงการนี้เกิดขึ้นในพื้นที่

- ถ้าเกิดการก่อวินาศกรรมต่อโครงการจากผู้ไม่หวังดี จะก่อให้เกิดผลกระทบอะไรบ้าง และมีระดับของความรุนแรงขนาดไหน

โครงการ

- ความเสี่ยงของประชาชนที่จะตั้งถิ่นฐานในพื้นที่

ดำเนินโครงการ

- ผลกระทบด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนจากการ

- แม้ว่าพื้นที่อำเภอนาหม่อม จะไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม แต่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากในพื้นที่เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม จึงมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดโรคและ/หรือนำโรคมารู้อพื้นที่ จะหามาตรการในการป้องกันแก้ไขอย่างไร

(ค) ด้านการพัฒนาโครงการ

ได้หรือไม่

- สามารถหลีกเลี่ยงการตั้งโครงการในพื้นที่ประเทศไทย

ด้าน :

- ให้ชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับการก่อสร้างและดำเนินการ

- แนวท่อส่งก๊าซ

- ลักษณะการวางท่อส่งก๊าซ

- ควรจะชี้ข้อดี-ข้อเสียของโครงการโดยตรงไปตรงมา

ถูกต้องตามหลักวิชาการ

(ง) ด้านอื่นๆ

- กลไกรัฐในระดับต่างๆ ไม่มีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ปล่อยปละละเลย และปิดความรับผิดชอบ

- จะมีโรงงานอุตสาหกรรมอะไรบ้างเกิดขึ้นต่อเนื่องภายหลังโครงการก่อสร้างเสร็จสิ้น และดำเนินการ

(จ) ข้อเสนอแนะ

- ควรหลีกเลี่ยงแนวท่อส่งก๊าซไม่ให้ผ่านพื้นที่ ตำบล พิจิตร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

- รัฐบาลควรสร้างหลักประกันและสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน เกี่ยวกับมาตรการในการป้องกัน แก้ไข ลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น

- จัดศึกษาดูงานในพื้นที่โครงการที่มีลักษณะการดำเนินการที่คล้ายกัน จะเห็นได้ว่าประชาชนที่เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นไม่มีความเชื่อมั่นกลไกการทำงานของรัฐมากนัก และเห็นว่ารัฐบาลต้องเร่งสร้างหลักประกันที่มั่นคง แน่นนอน และมีความชัดเจนในการดำเนินการเกี่ยวกับโครงการ จึงจะสามารถสร้างความศรัทธาและความชอบธรรมในสายตาของประชาชนให้เกิดขึ้นได้ก่อน จึงจะดำเนินโครงการต่อไป

(17.8) **พื้นที่ตำบลทุ่งขมิ้น** การประชุมครั้งที่ 8 วันที่ 21 มีนาคม 2542 จัดที่อาคารเอนกประสงค์หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอหนองฮี จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 25 คน

(ก) **ด้านสิ่งแวดล้อม**

- การดำเนินโครงการจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในลำคลองหรือไม่
- ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งที่เกิดจากการดำเนินการโครงการและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

(ข) **ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์**

- โครงการซึ่งต้องผ่านพื้นที่ของประชาชน จะส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนหรือไม่
- อันตรายและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายหลังการดำเนินโครงการมีมากน้อยเพียงใด
- ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น หากมีการก่อวินาศกรรมท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซ จะเกิดผลกระทบอะไรบ้าง

- การชดเชยค่าเสียหายโอกาสในการใช้ประโยชน์ด้านที่ดินอันสืบเนื่องจากโครงการตัดผ่านที่ดินทำกินของชาวบ้าน ชุมชน

(ค) **ด้านการพัฒนาโครงการ**

- ปตท. และคณะผู้ศึกษาจะเปลี่ยนแปลงการวางแนวท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซ ไปตั้งในประเทศมาเลเซียได้หรือไม่
- ความต้องการใช้ก๊าซในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างมีจำนวนเท่าไร และพลังงานสำรอง สามารถรองรับการพัฒนาในพื้นที่ได้อีกหรือไม่ อย่างไร
- โครงการก่อให้เกิดผลดี - ผลเสียอย่างไร

(ง) **ด้านอื่นๆ**

- ผลกระทบในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นภายหลังการเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ทั้งในพื้นที่ อำเภอจะนะ อำเภอหนองฮี เป็นต้น

- ควรมีการตรวจสอบกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินในพื้นที่ JDA อีกครั้ง

- รัฐบาลได้กำหนดมาตรการในการรักษา ป้องกันด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตของประชาชน อันเกิดจากโครงการอย่างไร

(จ) **ข้อเสนอแนะ**

- ควรจะศึกษาเส้นทางในการวางแนวท่อส่งก๊าซ โดยหลีกเลี่ยงพื้นที่ ตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอหนองฮี จังหวัดสงขลา

ต่อไป

- ควรจะรักษาให้อำเภอนาหม่อมเป็นพื้นที่เกษตรกรรม
- อำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินการโครงการหรือยกเลิกโครงการ ควรจะให้ประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ตัดสินใจชี้ขาดไม่ใช่รัฐบาล

(17.9) **พื้นที่ตำบลคลองหรั่ง** การประชุมครั้งที่ 9 วันที่ 27 มีนาคม 2542 จัดที่วัดแม่เป็ยะ ตำบลคลองหรั่ง อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 72 คน

(ก) **ด้านสิ่งแวดล้อม**

- ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการทั้งระยะสั้นและระยะยาว

- การปนเปื้อนของสารพิษ สารปรอท

(ข) **ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์**

- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่โครงการ

- กรณีเกิดการก่อวินาศกรรม

- การรั่วและระเบิดของท่อส่งก๊าซ

- ผลกระทบด้านสุขภาพอนามัยที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการมีอะไรบ้าง ในกรณีก๊าซรั่วไหลหรือเกิดระเบิด

- ผลประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อมมีอะไรบ้าง

- การดำเนินการโครงการจะส่งผลกระทบต่อคุณค่าด้านจิตใจของประชาชน เนื่องจากต้องหวาดผวในความไม่ปลอดภัยและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

- วิถีชีวิตของประชาชนอาจจะเปลี่ยนไปหากมีการดำเนินการโครงการและก่อให้เกิดผลกระทบ

(ค) **ด้านสิทธิชุมชน**

- ควรมีการหักภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่ได้จากการขายก๊าซให้กับ อบต. เพื่อเป็นกองทุนสวัสดิการด้านต่างๆ แก่ชุมชน

(ง) **ด้านการพัฒนาโครงการ**

- โครงการได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการในขั้นสุดท้ายแล้วหรือไม่

- การจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ 50-50 ทั้งนี้เนื่องจากโครงการดำเนินการและผลกระทบเกิดขึ้นในประเทศไทย

อย่างไรบ้าง

- การดำเนินการโครงการจะก่อให้เกิดผลดี - ผลเสีย

- ในกรณีที่เกิดผลกระทบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางมาตรการในการเฝ้าระวังและป้องกันอย่างไร

- ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำสัญญาร่วมทุน

- และรายละเอียดต่างๆ ในการดำเนินการของโครงการที่ถูกต้องชัดเจน และตรงกับข้อเท็จจริง

(จ) ข้อเสนอแนะ

- ควรเปิดเผยสัญญาการร่วมทุนกับเปโตรนาสของประเทศไทยให้ประชาชนได้รับทราบ (สัญญาทั้งหมดที่ได้ทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร)

- เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการในทุกๆ ด้าน ให้สาธารณชนได้รับทราบ รณรงค์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้พลังงาน ให้หันมาอนุรักษ์และประหยัดพลังงาน

(17.10) **พื้นที่ตำบลบ้านพรุ** การประชุมครั้งที่ 10 วันที่ 28 มีนาคม 2542 จัดที่วัดบ้านไร่ ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 17 คน

(ก) ด้านสิ่งแวดล้อม

- ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดขึ้นจากการก่อสร้างและดำเนินโครงการในด้าน เสียง กลิ่น ความร้อน จะส่งผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง

(ข) ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์

- ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อประชาชนมีอะไรบ้าง และควรจะมีมาตรการให้ประชาชนได้รับทราบ

- ไม่มั่นใจในระบบรักษาความปลอดภัยที่ ปตท. ชี้แจงไว้ว่าจะสามารถปฏิบัติได้จริง

(ค) ด้านการพัฒนาโครงการ

- ปตท. ควรเผยแพร่รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนได้รับทราบ อาทิ

- หลุมก๊าซ
- แนวท่อส่งก๊าซ
- ที่ตั้งโรงแยกก๊าซ

- บตท. ได้วางมาตรการในการตรวจสอบ เฝ้าระวัง และป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการดำเนินโครงการอย่างไรบ้าง

(ง) ข้อเสนอแนะ

• ต้องการให้มีการชี้แจงข้อดี-ข้อเสียของโครงการให้ประชาชนได้รับทราบ โดยหน่วยงานที่เป็นกลาง เช่น มหาวิทยาลัย คณะผู้ศึกษาผลกระทบฯ เป็นต้น

จากการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยคณะผู้ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จะพบว่าประชาชนเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ทราบว่ามีการเกิดขึ้นและจะมีท่อส่งก๊าซผ่านพื้นที่ แต่ส่วนใหญ่ยังไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเลย และมีข้อสังเกตที่น่าสนใจ 2 ประการดังนี้ คือ

ประการที่ 1 ประชาชนไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นในระบอบรักษาความปลอดภัยของโครงการตามที่ทาง ปตท. ได้ชี้แจงให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับทราบ ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าที่ผ่านมาั้น หน่วยงานราชการมักขาดความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา และมักจะใช้วิธีการสั่งการ มากกว่าเข้ามาแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่

ประการที่ 2 ประชาชนต้องการให้หน่วยงานที่เป็นกลาง ชี้แจงข้อดี-ข้อเสียของโครงการอย่างตรงไปตรงมา และเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบ

ทั้งสองประการที่กล่าวข้างต้นนั้น ได้ชี้ให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานราชการในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี กล่าวอีกนัยหนึ่ง ปตท. จะมีความชอบธรรมน้อยลงในการดำเนินโครงการ หากไม่มีการชี้แจงข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนได้รับทราบ

(17.11) **พื้นที่ตำบลพะตง** การประชุมครั้งที่ 11 วันที่ 3 เมษายน 2542 จัดที่องค์การบริหารส่วนตำบลพะตง ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 18 คน

(ก) ด้านสิ่งแวดล้อม

• การดำเนินโครงการจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง

(ข) ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์

• การดำเนินโครงการจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านใดบ้าง อย่างไร

• สิทธิประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากโครงการมีอะไรบ้าง

• ความเสี่ยง ความรุนแรงที่จะเกิดระเบิดของท่อส่งก๊าซ และโรงแยกก๊าซ ทั้งจากกรณีที่เกิดวินาศกรรมของ ชก. และการดำเนินงานของหน่วยงาน (ปตท.) จะมีมากน้อยเพียงใด

• ขนาดของความรุนแรง และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในกรณีเกิดการระเบิด

• ปตท. ได้วางมาตรการในการชดเชยค่าเสียหาย และ/หรือ จ่ายค่าเวนคืนให้กับครัวเรือน-ชุมชน ที่ได้รับผลกระทบหรือไม่ อย่างไร

(ค) ด้านการพัฒนาโครงการ

• รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับโครงการควรเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบ เช่น

- แนวท่อส่งก๊าซ
- ความลึกของท่อส่งก๊าซ
- จำนวนท่อส่งก๊าซ ในหลุม (คู่ขนานหรือไม่)

• หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนด/วางมาตรการในการรักษาความปลอดภัยอย่างไรบ้าง

• การแบ่งผลประโยชน์จากโครงการ 50 : 50 จะทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินการเกือบทั้งหมดอยู่ในประเทศไทย ขณะเดียวกันมาเลเซียได้สร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อรองรับพลังงานไว้พร้อมแล้ว ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีโครงการใดๆ ทั้งสิ้น ในเรื่องดังกล่าว

• คอนเดนเสท จะมีการแบ่งผลประโยชน์กับประเทศมาเลเซียเช่นเดียวกับก๊าซฯ หรือหน่วยงานที่เข้ามาสัมปทานการขุดเจาะก๊าซจะได้ผลประโยชน์ในส่วนนี้ไป

(ง) ด้านสิทธิชุมชน

• สิทธิประโยชน์ที่ชุมชนและองค์กรชุมชนได้รับจากโครงการมีอะไรบ้าง

(จ) ด้านอื่นๆ

• พลังงานสำรองยังมีปริมาณเพียงพอสำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงควรรักษา-อนุรักษ์ทรัพยากรไว้ และค่อยนำมาใช้ในสภาวะขาดแคลนจริงๆ

• ระบบเทคโนโลยีควรจะมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินการและการจัดการให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แล้วจึงค่อยดำเนินการโครงการ

• การกู้เงินจากต่างประเทศมาลงทุนโครงการ จะส่งผลให้ประเทศไทยมีภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้น

(ฉ) ข้อเสนอแนะ

• ควรจัดเวทีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่อีกครั้ง โดยเชิญผู้บริหาร ผู้นำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรชุมชนเข้าร่วมด้วย

• ควรนำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่จัดทำโดยองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่นไปประกอบการพิจารณาและตัดสินใจดำเนินโครงการด้วย

(17.12) **ตำบลพังลาและตำบลเขามี่เกียรติ** การประชุมครั้งที่ 12 วันที่ 17 เมษายน 2542 จัดที่โรงเรียนกอบกุลวิทยาควม ตำบลพังลาและตำบลเขามี่เกียรติ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 23 คน

(ก) **ด้านสิ่งแวดล้อม**

• การดำเนินโครงการในระยะต่างๆ จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพอากาศและชั้นบรรยากาศอย่างไรบ้าง จะส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงต่อมนุษย์พืชและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ อย่างไร และมีมาตรการในการแก้ไขป้องกันผลกระทบเหล่านี้อย่างไรบ้าง

• ในกรณีก๊าซเกิดการรั่วไหลลงสู่พื้นดิน จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพดินอย่างไรบ้าง จะมีมาตรการในการป้องกันอย่างไร

(ข) **ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์**

• พื้นที่ทำกินที่ตั้งอยู่บริเวณแนวท่อส่งก๊าซ จะสามารถทำการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์หรือประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้หรือไม่ อย่างไร

• ในกรณีก๊าซเกิดการรั่วไหลหรือระเบิด จะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ตั้งครัวเรือนอยู่ในแนวรัศมี 5 กิโลเมตร อย่างไรบ้าง

• ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โรงแยกก๊าซ และแนวท่อส่งก๊าซ จะได้รับผลประโยชน์อะไรบ้างทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

(ค) **ด้านการพัฒนาโครงการ**

• ถ้าผลการศึกษามลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่าโครงการมีแนวโน้มที่จะก่อผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม จะมีการยกเลิกโครงการหรือไม่

• ต้องการทราบรายละเอียดและข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับโครงการ อาทิ

- เหตุผลความจำเป็นในการวางแนวท่อก๊าซผ่านพื้นที่
- หน่วยงานที่รับผิดชอบในกรณีเกิดอุบัติเหตุ สงคราม วินาศกรรมหรือผลกระทบต่าง ๆ เช่น ไฟไหม้ ท่อก๊าซรั่วไหล เป็นต้น

- อายุการใช้งานและความคงทนของท่อส่งก๊าซ

• เหตุผลการตั้งโรงแยกก๊าซและท่อส่งก๊าซในประเทศไทย

• แนวท่อส่งก๊าซที่ศึกษาอยู่ในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงอีกหรือไม่ มีความเป็นไปได้หรือไม่ที่จะวางท่อส่งก๊าซจากแหล่ง JDA ไปประเทศมาเลเซียโดยไม่ต้องผ่านประเทศไทยหรือจาก จังหวัดปัตตานี ไปยังประเทศมาเลเซีย

• ระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ใครจะได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการมากกว่า

(ง) **ด้านสิทธิชุมชน**

• อบต. จะสามารถเรียกเก็บภาษีจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดำเนินโครงการได้หรือไม่ อย่างไร

• เมื่อโครงการเริ่มดำเนินการ อบต. ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่
โรงแยกก๊าซและแนวท่อส่งก๊าซผ่านจะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

(จ) ข้อเสนอแนะ

• แนวท่อส่งก๊าซควรจะสร้างถนน เพื่อใช้ในการตรวจสอบ
การรั่วไหลของก๊าซได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

• ควรจะมีการศึกษาทบทวนแนวท่อส่งก๊าซใหม่อีกครั้ง
หนึ่งทั้งในประเทศและประเทศมาเลเซีย

อนึ่ง ผู้เข้าร่วมการประชุม ได้ชี้แจงว่ายังได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโครงการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อย ขณะเดียวกัน ข้อมูลที่ได้รับมักเป็นข้อมูลด้านเดียวที่อธิบายเฉพาะข้อดีของโครงการ และเห็นว่าควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนได้รับทราบทั้งสองด้าน

(17.13) **ตำบลปริก** การประชุมครั้งที่ 13 วันที่ 18 เมษายน 2542 จัด
ที่องค์การบริหารส่วนตำบลปริก ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม
26 คน

(ก) ด้านสิ่งแวดล้อม

• ในกรณีก๊าซเกิดการรั่วไหลจะส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต
เช่น ต้นไม้ พืช สัตว์เลี้ยงอย่างไร และมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขอย่างไรบ้าง

• ในกรณีก๊าซเกิดการรั่วไหล และซึมลงไปในดินจะ
สามารถตรวจสอบได้หรือไม่

(ข) ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์

• ในกรณีก๊าซเกิดการรั่วไหลหรือระเบิด จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างไร จะมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขอย่างไรบ้าง

• ในกรณีก๊าซเกิดการรั่วไหล ประชาชนในพื้นที่ที่จะรับ
ทราบได้อย่างไร และมีวิธีป้องกันปัญหาเฉพาะหน้าอย่างไรบ้าง

• หน่วยงานใดจะเข้ามารับผิดชอบ เรื่องสุขภาพอนามัย
ของประชาชน หากได้รับผลกระทบจากการดำเนินการโครงการ

• การชดเชยค่าเสียหาย และ/หรือค่าเวนคืนที่ดิน ใน
กรณีท่อส่งก๊าซผ่านพื้นที่เป็นอย่างไร เช่น

- สวนยางพารา
- บ้านเรือน/ที่อยู่อาศัย
- ที่ดินทำกิน
- โรงงานเล็ก ๆ เป็นต้น

(ค) ด้านการพัฒนาโครงการ

• ประชาชนต้องการทราบข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ

โครงการ อาทิ

- แนวท่อส่งก๊าซจะอยู่บริเวณใต้ของแนวสายส่งไฟฟ้าแรงสูง
- เนื้อที่ฝังท่อส่งก๊าซมีความกว้างกี่เมตร
- อายุการใช้งานของท่อส่งก๊าซมีอายุการใช้งานเท่าไร
- แนวท่อส่งก๊าซจะห่างจากเสาสายส่งไฟฟ้าแรงสูง

กี่เมตร

- ท่อส่งก๊าซจะฝังลึกลงไปในพื้นที่กี่เมตร
- รถสามารถแล่นผ่านท่อส่งก๊าซได้หรือไม่
- ประเทศไทยหรือประเทศมาเลเซียจะได้รับผลประโยชน์

จากโครงการมากกว่า

- ในกรณีก๊าซเกิดการรั่วไหลที่อำเภอจะนะ จะมีรัศมี ความรุนแรงถึงพื้นที่ ตำบลปรึก หรือไม่ถ้ามีจะหามาตรการในการป้องกันอย่างไร

(ง) ข้อเสนอแนะ

- เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในมาบตาพุด จังหวัดระยอง ให้ประชาชนได้รับทราบว่ามีอะไรบ้าง และแก้ไขปัญหายังไง

(17.14) **ตำบลสำนักขาม** การประชุมครั้งที่ 14 วันที่ 24 เมษายน 2542 จัดที่องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัด สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 18 คน

(ก) **ด้านสิ่งแวดล้อม**

- ในกรณีก๊าซเกิดการรั่วไหล จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพ อากาศและสิ่งมีชีวิต อาทิ พืช สัตว์ ต้นไม้ และสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านอย่างไร

- สัตว์ป่าชนิดต่างๆ จะได้รับผลกระทบจากการดำเนิน

โครงการหรือไม่

(ข) **ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์**

- ประชาชนในพื้นที่สำนักขามจะได้ประโยชน์ทางตรง อะไรบ้าง จากโครงการ

ไม่ อย่างไร

- โครงการจะช่วยสร้างงานให้กับประชาชนในพื้นที่หรือ
- ถ้าประชาชนได้รับผลกระทบจากโครงการ เช่น สารพิษ มลพิษต่างๆ ทาง ปตท. มีแผน นโยบายที่จะช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบอย่างไร และมีงบประมาณช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัยอย่างไร

- การจ่ายค่าเวนคืนหรือการรอนสิทธิ ประชาชนจะได้รับ ผลตอบแทนที่เป็นธรรมหรือไม่ อย่างไร

- ผลกระทบด้านจิตใจของประชาชนเช่น หวาดวิตกเรื่องความปลอดภัยท่อส่งก๊าซระเบิด เป็นต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางมาตรการในการแก้ไขอย่างไร

- อุตสาหกรรมต่อเนื่องที่จะเกิดขึ้นอาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน จะมีวิธีในการป้องกัน แก้ไขอย่างไร

- ในกรณีท่อส่งก๊าซผ่านพื้นที่ของชาวบ้านที่ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน สปก. จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายหรือไม่อย่างไร

- จะสามารถทำการเพาะปลูกบนพื้นที่แนวท่อส่งก๊าซตัดผ่านได้หรือไม่

- ขนาด ความรุนแรงและผลกระทบ กรณีโรงแยกก๊าซ และท่อส่งก๊าซเกิดระเบิด หรือมีการก่อวินาศกรรม

(ค) ด้านการพัฒนาโครงการ

- ประชาชนในพื้นที่ต้องการที่จะทราบข้อมูลรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับโครงการ อาทิ

- โครงการจะเริ่มดำเนินการเมื่อไร

- ความกว้างของพื้นที่ในการวางท่อ

- ที่ตั้งโรงแยกก๊าซ

- ในกรณีแนวท่อส่งก๊าซผ่านแม่น้ำลำคลองจะฝังท่อลึก

จากพื้นน้ำกี่เมตร

- มีสถานีย่อยในการควบคุมอุบัติเหตุตามแนวท่อส่ง

ก๊าซหรือไม่

- ระบบการรักษาความปลอดภัยโครงการ และการเฝ้าระวัง ป้องกัน อุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น

(ง) ด้านสิทธิชุมชน

- อบต. จะได้รับผลประโยชน์ ผลตอบแทนอะไรบ้างจาก

โครงการ

(จ) ข้อเสนอแนะ

- ควรจะวางแนวท่อส่งก๊าซตามแนวสายไฟฟ้าแรงสูง จนถึงชายแดนประเทศมาเลเซีย เพราะมีความปลอดภัยมากกว่าจะตัดผ่านที่ของชาวบ้านในพื้นที่

(ฉ) ด้านอื่นๆ

- โครงการจะยกเลิกได้หรือไม่ เพราะไม่คุ้มทุน และเสียเปรียบทางการค้ากับประเทศมาเลเซีย

(17.15) **ตำบลสำนักแต้ว** การประชุมครั้งที่ 15 วันที่ 1 พฤษภาคม 2542 จัดที่โรงเรียนบ้านน้ำลาด ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 29 คน

(ก) **ด้านสิ่งแวดล้อม**

โครงการมีอะไรบ้าง

- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการมีอะไรบ้าง
- จะเกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเหมือนมาบตาพุด

จังหวัดระยองหรือไม่

(ข) **ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์**

เศรษฐกิจ สังคม ในพื้นที่สำนักแต้ว ไร่บ้าง
 • การดำเนินโครงการจะก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม ในพื้นที่สำนักแต้ว ไร่บ้าง
 • การดำเนินโครงการจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างไร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางมาตรการ/กำหนด แนวทาง
 ในการจ่ายค่าเวนคืนหรือชดเชยค่าเสียหายให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบอย่างไร

(ค) **ด้านการพัฒนาโครงการ**

• ต้องการทราบข้อมูลรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับโครงการ
 - แนวท่อส่งก๊าซ
 - ความคงทนของท่อส่งก๊าซ
 - อายุการใช้งานของท่อส่งก๊าซ
 • ปตท. ได้วางระบบการรักษาความปลอดภัย และซ่อมบำรุงเพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ไร่บ้าง

(ง) **ด้านอื่นๆ**

• หน่วยงานด้านความมั่นคง เช่น ทหาร เข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการหรือไม่ ไร่บ้าง เนื่องจากดำเนินโครงการจะเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศด้วย อาทิ มีการก่อวินาศกรรม วางระเบิด เป็นต้น

(17.16) **ประเด็นและสาระสำคัญในภาพรวม** พอสรุปได้ดังนี้

(ก) ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการมากนัก มีบ้างก็เพียงแต่รับทราบในขั้นต้นว่าโครงการมีที่มาและลักษณะเป็นอย่างไร จะเกิดขึ้นในพื้นที่ใด ในขณะที่เดียวกันก็มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติที่ได้รับทั้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสื่อต่างๆ มักจะเป็นข้อมูลด้านเดียวที่ชี้เฉพาะส่วนดีของโครงการ ซึ่งในประเด็นนี้ ได้มีข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุมว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงไปรษณีย์ ในทุกๆ ด้าน ทุกๆ มิติเกี่ยวกับโครงการ

(ข) ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีความกังวลว่าการดำเนินโครงการในขั้นตอนต่างๆ จะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว คุณภาพชีวิตอาจจะตกต่ำลง เช่น วิตกกังวลในเรื่องต้องโยกย้าย/รื้อย้ายที่อยู่อาศัยหรือไม่ การเวนคืนที่ดิน ผลกระทบต่ออาชีพการประมงของชาวประมงขนาดเล็ก การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น

(ค) ผู้เข้าร่วมประชุมในทุกพื้นที่ มีความกังวลในเรื่องอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างรุนแรงดังเช่นพื้นที่ที่ดำเนินโครงการในลักษณะเดียวกัน อาทิ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ไม่ต้องการให้พื้นที่ใกล้บ้านต้องกลายเป็นนิคมอุตสาหกรรม

(ง) ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ไม่มั่นใจและไม่เชื่อ ในกระบวนการตรวจสอบ ควบคุมป้องกัน ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและเจ้าของโครงการ โดยยกตัวอย่างโรงงานที่มีอยู่ที่อำเภอจะนะและอื่นๆ เพียงไม่กี่โรงที่ก่อผลกระทบต่างๆ เช่น ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน น้ำเสีย เป็นต้น ก็ยังไม่มีหน่วยงานรัฐเข้ามารับผิดชอบและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประสพการณ์ตรงเหล่านี้ได้บั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อโครงการที่จะเกิดตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการใหญ่ๆ

(จ) ผู้เข้าร่วมประชุมมีความกังวลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตจิตใจ และทรัพย์สินของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณแนวท่อส่งก๊าซผ่าน เช่น ในกรณีที่มีการก่อวินาศกรรม การวางระเบิด ขนาด ความรุนแรงและผลกระทบที่เกิดขึ้น มีมาตรการช่วยเหลืออย่างไร ใครจะรับผิดชอบ เป็นต้น

(ฉ) ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นว่า การดำเนินโครงการนี้จะทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบประเทศมาเลเซีย ประการแรกเชื่อว่าแหล่งก๊าซบนพื้นที่พัฒนา JDA น่าจะอยู่ในประเทศไทยมากกว่าประเทศมาเลเซีย ประการที่สอง เมื่อท่อส่งก๊าซขึ้นที่ประเทศไทย แยกก๊าซและส่งขายมาเลเซีย ทำให้ประเทศไทยได้ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการดังกล่าว ในขณะที่ประเทศมาเลเซียไม่ได้รับผลกระทบ (หรือได้รับน้อยกว่า)

(ช) ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นว่า ปัจจุบัน ความต้องการพลังงานภายในประเทศลดลงและมีปริมาณก๊าซสำรองเพียงพอ จึงควรชะลอโครงการนี้และอนุรักษ์พลังงานไปจนกว่าพลังงานสำรองภายในประเทศมีไม่เพียงพอหรือขาดแคลนจึงดำเนินโครงการ

(ซ) ผู้เข้าร่วมประชุมต้องการทราบว่ สิทธิประโยชน์ที่ประชาชนในพื้นที่ โรงเรียน มัสยิด องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ จะได้รับผลประโยชน์อะไรบ้างที่เป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สิทธิประโยชน์ดังกล่าวควรจะทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือประกาศให้สาธารณชนได้รับรู้ในวงกว้าง เพื่อสร้างความมั่นใจและหลักประกันที่มั่นคงให้กับประชาชน

(ฅ) ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนหนึ่ง ไม่ต้องการให้ท่อส่งก๊าซผ่านใกล้พื้นที่ของตน โดยเฉพาะประชาชนในอำเภอนาหม่อม และเสนอว่าควรมีการศึกษาทบทวนเส้นทางของทางเลือกในการดำเนินโครงการใหม่

ตารางที่ 4.55 สรุปประเด็นและสาระสำคัญจากการประชุมสาธารณะ ในพื้นที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ประเด็น	สาระสำคัญ	ตำบล				
		ตลิ่งชัน	สะกอม	ป่าชิง	จะโหนด	คลองเปือย
1. ด้านสิ่งแวดล้อม	1. การดำเนินโครงการจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม - ด้านคุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ - การปนเปื้อนของวัตถุอันตราย - สารพิษในแหล่งน้ำ - สัตว์น้ำลดลง	✓			✓	✓
	2. การก่อสร้างและดำเนินโครงการจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรง และทางอ้อมอย่างไร อาทิ การเกษตรกรรม ปศุสัตว์ การปนเปื้อนสารพิษในแหล่งน้ำ อากาศ เป็นต้น		✓	✓		
	3. กรณีก๊าซรั่วไหลจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศอย่างไร			✓		
	4. แนวโน้มของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นภายหลังโครงการและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง	✓			✓	
2. ด้านคุณภาพชีวิตและการใช้ประโยชน์	1. การดำเนินโครงการจะส่งผลกระทบต่อชาวประมงขนาดเล็กที่ประกอบอาชีพตามแนวชายฝั่ง 3,000 เมตร	✓	✓	✓		
	2. เรือประมงสามารถเข้าออกได้ตามปกติหรือไม่	✓	✓	✓		
	3. การดำเนินโครงการนั้น จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการเลี้ยงนกเขาชวา	✓				
	4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินภายหลังการเกิดโครงการลดลง การเกิดวินาศกรรม ผู้อพยพย้ายถิ่น	✓	✓		✓	✓
	5. การดำเนินโครงการจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างไร - กรณีก๊าซรั่วไหล - โรคอันเกิดจากก๊าซมีโรคะโรบ้าง	✓	✓	✓	✓	✓
	6. หน่วยงานที่รับผิดชอบ ดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของประชาชน				✓	
	7. ชุมชนจะถูกรื้อย้ายหรือไม่ จำนวนกี่ครัวเรือน	✓			✓	
	8. การเวนคืน/จ่ายค่าชดเชยด้านที่ดินให้ครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบมีความยุติธรรมเพียงใด		✓		✓	✓
	9. ในกรณีที่ถูกรื้อย้าย ปตท. จัดสรรที่อยู่อาศัยให้ใหม่หรือไม่และกำหนดเกณฑ์ในการรื้อย้ายอย่างไร				✓	
	10. ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ การก่อสร้างดำเนินโครงการนั้นจะสามารถรองรับแรงงานเหล่านี้ได้หรือไม่		✓			
	11. ควรมีการจ้างแรงงานในพื้นที่ในการสร้าง-ดำเนินโครงการ					✓
	12. เส้นแนวท่อส่งก๊าซนั้นสามารถบอกได้หรือไม่					✓

ตารางที่ 4.55 สรุปประเด็นและสาระสำคัญจากการประชุมสาธารณะ ในพื้นที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา (ต่อ)

ประเด็น	สาระสำคัญ	ตำบล				
		คลองชัน	สะกอม	ป่าชิง	จะโหนด	คลองเปี้ยะ
3. ด้านการพัฒนาโครงการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เหตุผลความจำเป็นและความเป็นมาของ โครงการ มีความสัมพันธ์ (เชิงธุรกิจ) กับประเทศมาเลเซียหรือไม่ 2. เหตุผลความจำเป็นในการวางแนวท่อส่งก๊าซ และ โรงแยกก๊าซที่ อ.จะนะ 3. มีการศึกษาทางเลือกในการวางแนวท่อส่งก๊าซ และ โรงแยกก๊าซ ในประเทศมาเลเซียหรือไม่ 4. ระบบการรักษาความปลอดภัย เนื่องจากโครงการ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่จะได้รับการคุกคามจาก ชก. 5. ต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดในด้านต่างๆ ของโครงการ อาทิ <ul style="list-style-type: none"> - แนวท่อส่งก๊าซ - ปริมาณพลังงาน - ความเสี่ยงที่จะเกิดการรั่วไหลของก๊าซ 	✓	✓	✓	✓	
4. ด้านสิทธิมนุษยชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การชดเชยค่าเสียหายทั้งในระหว่างการก่อสร้าง การดำเนินการของโครงการ และการเกิดขึ้นของ อุตสาหกรรมต่อเนื่อง ให้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - องค์กรชาวบ้าน - โรงเรียน/วัด/มัสยิด - อปต. 	✓				
5. ด้านอื่นๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. หากเกิดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นภายหลังโครงการประชาชนจะทำอย่างไร 2. ประชาชนไม่มีความมั่นใจในระบบการควบคุม การป้องกันและการติดตามตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3. หน่วยงานราชการมักจะปิดความรับผิดชอบในกรณีที่มีการร้องเรียนจากประชาชน 4. หน่วยงานใดที่จะรับผิดชอบในการควบคุมอุตสาหกรรมต่อเนื่อง 5. ในกรณีที่ผลการศึกษามลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่าโครงการจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเกินความสามารถที่จะยอมรับ จะมีการยกเลิกโครงการหรือไม่ 6. ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานในพื้นที่อื่นๆ ที่ลักษณะของโครงการเป็นไปในลักษณะเดียวกัน 7. หน่วยงานที่จะรับผิดชอบในกรณีก๊าซระเบิด 		✓	✓	✓	

ตารางที่ 4.55 สรุปประเด็นและสาระสำคัญจากการประชุมสาธารณะ ในพื้นที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา (ต่อ)

ประเด็น	สาระสำคัญ	ตำบล				
		ดลิ่งชั้น	สะกอม	ป่าชิง	จะโหนดง	คลองเปือยะ
6. ข้อเสนอแนะ	1. เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลในทุก ๆ ด้าน			✓	✓	
	2. เปิดเผยผลการศึกษามลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการนี้ให้ประชาชนได้ทราบ			✓		
	3. จัดทำคู่มือการเฝ้าระวังและป้องกันคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน			✓		
	4. แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นใน อ.จะนะ ในปัจจุบันก่อน				✓	
	5. เปิดเผยผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อื่นๆ ที่มีโครงการในลักษณะเดียวกัน	✓				

ตารางที่ 4.56 สรุปประเด็นและสาระสำคัญจากการประชุมสาธารณะ ในพื้นที่อำเภอหนองม่อม จังหวัดสงขลา

ประเด็น	สาระสำคัญ	ตำบล			
		นาหม่อม	พิจิตร	ทุ่งขมิ้น	คลองหรั่ง
1. ด้านสิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การดำเนินโครงการจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอะไรบ้าง 2. มลพิษที่เกิดจากอุตสาหกรรมต่อเนื่อง จะส่งผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง 3. การดำเนินโครงการจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในลำคลองหรือไม่ การปนเปื้อนของสารพิษ/สารปรอท 	✓	✓	✓	✓
2. ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าการใช้ประโยชน์	<ol style="list-style-type: none"> 1. อันตรายและผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนจากการดำเนินการโครงการ 2. การจ่ายค่าเวนคืนและการชดเชยความเสียหายจากการดำเนินโครงการ 3. สิทธิประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากโครงการ 4. มีการประกันความเสียหายที่จะเกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือไม่ 5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน 6. ขนาดความรุนแรง ความเสี่ยง และผลกระทบกรณีเกิดการวินาศกรรม-อุบัติเหตุ 7. ผลกระทบด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนจากโครงการ 	✓		✓	✓
3. ด้านการพัฒนาโครงการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เหตุผลความจำเป็นที่โครงการตัดผ่านพื้นที่ 2. การชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ไม่ชัดเจน คลุมเครือ 3. นักการเมืองระดับชาติและท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจดำเนินโครงการ 4. ให้ชี้แจงข้อมูลรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับโครงการ อาทิ - แนวท่อส่งก๊าซ/ขนาดท่อส่งก๊าซ/ความลึกในการฝังท่อ 5. ความต้องการในการใช้พลังงานในพื้นที่ภาคใต้มีประมาณเท่าไร 6. โครงการมีการอนุมัติให้ดำเนินการในขั้นสุดท้ายหรือยัง 7. การจัดสรรผลประโยชน์ประเทศไทยเสียเปรียบประเทศมาเลเซีย 	✓	✓	✓	✓
4. ด้านสิทธิชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สิทธิประโยชน์ที่องค์กรชุมชน/อบต. จะได้รับจากโครงการ 	✓			✓

ตารางที่ 4.56 สรุปประเด็นและสาระสำคัญจากการประชุมสาธารณะ ในพื้นที่อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา (ต่อ)

ประเด็น	สาระสำคัญ	ตำบล			
		นาหม่อม	พิจิตร	ทุ่งขมิ้น	คลองหรั่ง
5. ด้านอื่นๆ	1. กลไกรัฐไม่มีความจริงจังในการแก้ไขปัญหา		✓		
	2. อุตสาหกรรมต่อเนื่องอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้น และจะส่งผลกระทบต่ออย่างไร		✓	✓	
	3. มาตรการในการป้องกัน แก้ไข ผลกระทบในทุกๆ ด้าน	✓		✓	✓
	4. ตรวจสอบกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินในพื้นที่ JDA			✓	
6. ข้อเสนอแนะ อื่นๆ	1. เผยแพร่ผลการศึกษาให้ประชาชนได้รับทราบ	✓			
	2. หลีกเลี่ยงการวางแนวท่อส่งก๊าซผ่านพื้นที่ใน อ.นาหม่อม	✓	✓	✓	
	3. ปดท./รัฐบาลควรทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรเรื่องสิทธิประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากโครงการ	✓	✓		
	4. เปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบก่อนจะจัดประชาพิจารณ์	✓		✓	✓
	5. จัดศึกษาดูงาน		✓		

ตารางที่ 4.57 สรุปประเด็นและสาระสำคัญจากการประชุมสาธารณะ ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ประเด็น	สาระสำคัญ	ตำบล	
		บ้านพรุ	พะตง
1. ด้านสิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นด้านเสียง กลิ่น จะก่อให้เกิดผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง 2. การดำเนินโครงการจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอะไรบ้าง 	✓	✓
2. ด้านคุณภาพชีวิตและการใช้ประโยชน์	<ol style="list-style-type: none"> 1. อันตรายและผลกระทบต่อประชาชนจากการดำเนินการโครงการมีอะไรบ้างและควรชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบ 2. การจ่ายค่าเวนคืน และการชดเชยความเสียหาย จากการดำเนินโครงการ 3. สิทธิประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากโครงการ 4. ขนาดความรุนแรง ความเสี่ยง และผลกระทบต่อกรณีเกิดการวินาศกรรมอุบัติเหตุ 5. ไม่มั่นใจในระบบรักษาความปลอดภัยที่ ปตท. ชี้แจงว่าจะปฏิบัติได้จริง 	✓	✓
3. ด้านการพัฒนาโครงการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ชี้แจงข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ อาทิ - แนวท่อส่งก๊าซ/ขนาดท่อส่งก๊าซ/ความลึกในการฝังท่อ 2. ปตท./หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางมาตรการในการป้องกันผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง 3. การจัดสรรผลประโยชน์ ประเทศไทยเสียเปรียบประเทศมาเลเซีย 	✓	✓
4. ด้านสิทธิชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สิทธิชุมชนที่องค์กรชุมชน/อบต. จะได้รับจากโครงการ 	✓	✓
5. ด้านอื่น ๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ ค่อยนำมาใช้ในสภาวะขาดแคลน 2. พัฒนาระบบ Technology ให้มีประสิทธิภาพแล้วค่อยดำเนินโครงการ 3. การกู้เงินจากต่างประเทศมาลงทุนทำให้ประเทศไทยมีภาระหนี้มากขึ้น 	✓	✓
6. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชี้แจงข้อดี-ข้อเสียของโครงการให้ประชาชนได้รับทราบ 2. นำแผนพัฒนาท้องถิ่นไปประกอบการศึกษาตัดสินใจดำเนินโครงการ 	✓	✓

ตารางที่ 4.58 สรุปประเด็นและสาระสำคัญจากการประชุมสาธารณะ ในพื้นที่อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ประเด็น	สาระสำคัญ	ตำบล			
		พังงา เขามี่เกียรติ	ปริงก	สำนักขาม	สำนักแก้ว
1. ด้านสิ่งแวดล้อม	1. การดำเนินโครงการจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอะไรบ้าง				✓
	2. การดำเนินโครงการจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น อากาศ ดิน พืช สัตว์ป่าอย่างไรบ้าง และมาตรการในการป้องกันอย่างไร	✓	✓	✓	
	3. กรณีก๊าซรั่วจะก่อให้เกิดผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง จะมีมาตรการป้องกันอย่างไร	✓	✓	✓	
	4. จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเหมือนมาตาพุด จ.ระยองหรือไม่				✓
2. ด้านคุณภาพชีวิตและการใช้ประโยชน์	1. อันตรายและผลกระทบต่อประชาชนจากการดำเนินการโครงการและมีมาตรการป้องกันอย่างไร	✓	✓		✓
	2. การจ่ายค่าเวนคืนและการชดเชยความเสียหายจากการดำเนินโครงการ		✓	✓	✓
	3. สิทธิประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากโครงการ	✓		✓	
	4. หน่วยงานที่จะรับผิดชอบเรื่องสุขภาพอนามัยของประชาชน		✓		✓
	5. ผลกระทบด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนจากโครงการ		✓	✓	✓
	6. โครงการสร้างงานให้กับประชาชนในพื้นที่หรือไม่			✓	
	7. ขนาดความรุนแรง ความเสี่ยง และผลกระทบกรณีเกิดการวินาศกรรมอุบัติเหตุ			✓	
	8. พื้นที่ทำกินบริเวณแนวท่อจะสามารถเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์หรือประกอบอาชีพอื่นได้หรือไม่	✓		✓	
3. ด้านการพัฒนาโครงการ	1. เหตุผลความจำเป็นที่โครงการตัดผ่านพื้นที่และสามารถวางท่อส่งก๊าซ โดยไม่ผ่านประเทศไทยได้หรือไม่	✓			
	2. ถ้าผลการศึกษา EIA พบว่ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะมีการยกเลิกโครงการหรือไม่	✓			
	3. ให้อ้างอิงข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ อาทิ แนวท่อส่งก๊าซ / ขนาดท่อส่งก๊าซ / ความลึกในการฝังท่อ	✓	✓	✓	✓
	4. ระบบการรักษาความปลอดภัย		✓	✓	✓
	5. การจัดสรรผลประโยชน์ประเทศไทยเสียเปรียบประเทศมาเลเซียหรือไม่	✓	✓		

ตารางที่ 4.58 สรุปประเด็นและสาระสำคัญจากการประชุมสาธารณะ ในพื้นที่อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา (ต่อ)

ประเด็น	สาระสำคัญ	ตำบล			
		พังลา เขามิเกียรติ	ปรึก	สำนักขาม	สำนักแต้ว
4. ด้านสิทธิชุมชน	1. สิทธิประโยชน์ที่องค์กรชุมชน/อบต. จะได้รับจากโครงการ	✓		✓	
5. ด้านอื่น ๆ	1. จะมีการยกเลิกโครงการหรือไม่ เพราะไม่คุ้มทุนและเสียเปรียบจากการค้ากับประเทศมาเลเซีย 2. หน่วยงานด้านความมั่นคงได้เข้ามาเกี่ยวข้องหรือดูแลหรือไม่			✓	✓
6. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ	1. สร้างระบบตรวจสอบการรั่วไหลของก๊าซที่สะดวกและรวดเร็ว 2. วางแนวท่อส่งก๊าซตลอดแนวสายส่งไฟฟ้าแรงสูง 3. เปิดเผยผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มาคาพูด จ.ระยอง ให้ประชาชนได้รับทราบ 4. ทบทวนการตั้งโรงแยกและแนวท่อส่งก๊าซในประเทศไทย	✓ ✓	✓	✓	

(18) สถานภาพเกี่ยวกับความปลอดภัยของสาธารณชน

(18.1) *ภาพลักษณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้* เป็นที่รู้จักกันว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดสตูล ยะลา สงขลา ปัตตานี และนราธิวาส ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ แม้ว่าความแตกต่างนั้นมิได้เป็นปัญหาของประชาชนคนไทยโดยทั่วไป แต่จะมีคนบางกลุ่มนำเอาเรื่องความแตกต่างดังกล่าวมาอ้างเป็นสาเหตุ และพยายามสร้างความแตกแยกขึ้น โดยสร้างปัญหาด้วยวิธีการรุนแรงในรูปแบบของการก่อการร้าย หรือก่อวินาศกรรมโดยใช้อาวุธสงครามยิงฆ่าประชาชน การลอบวางระเบิดสถานที่สำคัญทั้งของทางราชการ หรือสถานที่เอกชน การลอบเผาโรงเรียน ฯลฯ สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้ประชาชนทั่วไปในภูมิภาคอื่นเกิดความสงสัยว่าทำไมชายแดนภาคใต้จึงเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า สาเหตุใดที่ทำให้มีแต่ความรุนแรง และไม่สงบเรียบร้อย จนทำให้ชายแดนภาคใต้เป็นภาพลบเสมอมา นับเป็นปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนา

(18.2) *ภูมิหลังและสถานการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงของจังหวัดชายแดนภาคใต้* เดิมทางราชการเรียกโจรก่อการร้าย (จกร.) ว่า "ขบวนการแบ่งแยกดินแดน" (ขบด.) ต่อมาเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2515 ได้เปลี่ยนเป็น "ขบวนการโจรก่อการร้าย" (ขจก.) และหลังสุดเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2538 กองทัพภาคที่ 4 ได้กำหนดให้เรียกว่า "โจรก่อการร้าย" (จกร.) เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและเพื่อผลในทางจิตวิทยาทางราชการ

โจรก่อการร้าย มีเป้าหมายที่จะแบ่งแยกดินแดนตอนใต้ของไทย ได้แก่ จังหวัดสตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลา ออกเป็นรัฐอิสระปกครองตนเอง โดยมีสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ประการแรก ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม มีประเพณี วัฒนธรรม ภาษาพูดแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ประการที่สอง ดินแดนในพื้นที่ดังกล่าวตามประวัติศาสตร์เคยเป็นรัฐเอกราชมาก่อน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเปลี่ยนจากระบบกระจายอำนาจเป็นระบบรวมอำนาจขึ้นตรงต่อส่วนกลาง ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกดินแดนและได้ดำเนินการเคลื่อนไหวต่อมา มีการก่อตั้งขบวนการเพื่อแบ่งแยกดินแดนขึ้นเป็นกลุ่มแรกเมื่อปี พ.ศ. 2490 ชื่อขบวนการ BNPP (Barisan Nasional Pemberbasan Patani) หรือแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติปัตตานี หลังจากนั้นได้มีการก่อตั้งขบวนการแบ่งแยกดินแดนขึ้นอีกหลายกลุ่ม โดยมีคนหนุ่มสาวและปัญญาชนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งด้วย

การเคลื่อนไหวของโจรก่อการร้าย ปัจจุบันมีปรากฏทั้งในประเทศและต่างประเทศ การเคลื่อนไหวในประเทศส่วนใหญ่เป็นการก่อการร้ายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลา เพื่อสร้างสถานการณ์ สร้างผลงาน โฆษณาชวนเชื่อ และแสวงหารายได้โดยการฆ่าเรียกค่าคุ้มครอง ด้วยวิธีการลอบวาง/ขว้างระเบิด วางเพลิง และลอบยิง ในด้านการเมือง โจรก่อการร้ายได้หยิบยกเอาความแตกต่างทางศาสนา ภาษา วัฒนธรรมนิยมประเพณี และประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการโฆษณาแสวงหาการ

สนับสนุนจากชาวไทยมุสลิม และยกเอาปัญหาการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ มาโจมตีรัฐบาล โดยกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ไม่เหลียวแลและไม่ให้ความสำคัญเป็นธรรม ทำให้ชาวไทยมุสลิมส่วนหนึ่งเห็นคล้ายตามยอมให้ความร่วมมือสนับสนุน สำหรับในต่างประเทศ กลุ่มโจรก่อการร้าย เคลื่อนไหวเพื่อแสวงหาการสนับสนุนจากกลุ่มประเทศมุสลิมทั้งด้านวัตถุและด้านการเมือง โดยมีเป้าหมายที่จะให้ห้องค์การมุสลิมระหว่างประเทศและประเทศมุสลิมยอมรับว่าปัญหาโจรก่อการร้าย เป็นปัญหาระหว่างประเทศ

(18.3) สถานการณ์ปัจจุบันภายในประเทศ กลุ่มโจรก่อการร้ายที่เคลื่อนไหวก่อการร้ายภายในประเทศที่สำคัญ คือ กลุ่ม PULO (กลุ่มเก่า) กลุ่ม PULO (กลุ่มใหม่) และกลุ่ม BRN Congress⁵ โดยมีลักษณะการก่อการร้ายของแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน คือ โจรก่อการร้าย PULO (กลุ่มเก่า) จะก่อการร้ายโดยหวังผลในการโฆษณาชวนเชื่อว่าเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อปลดปล่อยดินแดนปัตตานีในกลุ่มไทยมุสลิมในพื้นที่และต้องการเผยแพร่ข่าวสารให้กว้างขวางระดับวงการระหว่างประเทศ มักไม่ปรากฏการกระทำเพื่อเรียกค่าคุ้มครองแสวงหารายได้ โจรก่อการร้าย PULO (กลุ่มใหม่) ก่อการร้ายเพื่อผลทั้งการโฆษณาชวนเชื่อและเรียกค่าคุ้มครองแสวงหารายได้ โจรก่อการร้าย BRN Congress ก่อการร้ายเพื่อหวังเรียกค่าคุ้มครองเพียงอย่างเดียว ไม่ค่อยปรากฏการปฏิบัติการเพื่อแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ ทั้งนี้ น่าสังเกตว่า เหตุการณ์ร้ายที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการกระทำของกลุ่มโจรก่อการร้ายเหล่านี้แล้ว ยังปรากฏเป็นการกระทำของกลุ่มโจร กลุ่มผลประโยชน์ที่ต้องการผลทางธุรกิจหรือผลทางด้านการเมือง รวมอยู่ด้วย

ในการศึกษาภาพรวมของสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าในระยะเวลา 5 ปีเศษที่ผ่านมา (ตุลาคม 2536-กุมภาพันธ์ 2542) ได้เกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสในสัดส่วนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.28 ของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด รองลงมาคือจังหวัดยะลา ร้อยละ 28.45 และจังหวัดปัตตานี คิดเป็นร้อยละ 22.87 (ตารางที่ 4.59)

แนวโน้มสถานการณ์ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2536-กุมภาพันธ์ 2542 ที่น่าสนใจคือ การลอบยิงเจ้าหน้าที่ ราษฎร สถานที่ทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งรถยนต์เกิดขึ้นถึง 147 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 43.11 ของเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น โดยเกิดขึ้นมากที่สุดในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสถึง 73 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 49.66 ของการลอบยิงทั้งหมดที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นการลอบยิงตำรวจทหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถึง 43 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.97 ของการลอบยิงทั้งหมดที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับพื้นที่จังหวัดยะลา เกิดขึ้น 46 ครั้ง จังหวัดปัตตานีเกิดขึ้น 27 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.29 และ 18.37 ตามลำดับของการลอบยิงทั้งหมดที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

⁵ PULO = Patani United Liberation Organisation ; BRN = Barisan Revolusi Nasional

ตารางที่ 4.59 สถิติการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกเป็นรายจังหวัด (ตุลาคม 2536-กุมภาพันธ์ 2542)

ที่	จังหวัด	ระยะเวลา (ครั้ง)						รวม
		ตค.36- กย.37	ตค.37- กย.38	ตค.38- กย.39	ตค.39- กย.40	ตค.40- กย.41	ตค.41- กพ.42	
1	ปัตตานี	12	7	14	17	15	13	78
2	ยะลา	14	3	21	25	24	10	97
3	นราธิวาส	15	15	28	33	40	20	151
4	สงขลา	3	2	3	-	4	1	13
5	สตูล	-	-	2	-	-	-	2
	รวม	44	27	68	75	83	44	341

ที่มา : กอ.รมน. ภาค 4 สย2 / พดท.43^๑

แนวโน้มสถานการณ์การก่อการร้ายที่มีเป้าหมายกระทำต่อภาคเอกชน ใน 5 ปีที่ผ่านมา มีถึง 186 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 54.55 ของเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่จะมีวัตถุประสงค์ในการข่มขู่ กรรโชกทรัพย์ เพราะมีการพบจดหมายเรียกค่าคุ้มครองในที่เกิดเหตุ เหตุการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ การลอบวางระเบิด การขว้างระเบิดใส่ร้านค้า ธนาคาร สวนยางพารา เครื่องจักรกลที่ใช้ในการก่อสร้าง เช่น รถแบ็คโฮว ถึง 32 ครั้ง ลอบยิงราษฎร ร้านค้า ปิมน้ำมัน รถบรรทุก ที่พักคนงานสวนยางพารา รวม 83 ครั้ง รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.60

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงระยะเวลาเดือนต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2536 - เดือนกุมภาพันธ์ 2542 พบว่าในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสและจังหวัดยะลาเป็นพื้นที่ที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้นมากเป็นอันดับหนึ่งและสองตามลำดับ เหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นการลอบยิงเจ้าหน้าที่ของรัฐและการยิงข่มขู่ประชาชนเพื่อการกรรโชกทรัพย์ โดยเฉพาะในช่วงเดือนพฤศจิกายน-มกราคมของแต่ละปี ตั้งแต่ปี 2539-2542 ผ่านมา

จากการที่เจ้าหน้าที่ ใช้กำลังเข้ากดดันปราบปรามพร้อมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เป็นเงื่อนไขในพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา ทำให้กองกำลังติดอาวุธของโจรก่อการร้าย ที่เคลื่อนไหวในพื้นที่ป่าเขาเขตไทยต้องยุติการปฏิบัติการเชิงรุกมาเป็นเวลานาน กำลังติดอาวุธที่คงอยู่ในปัจจุบันมีจำนวนรวมประมาณ 90 คน โดยแยกเป็น BRN Congress ประมาณ 60 คน (ยะลา 25 คน นราธิวาส 35 คน) และ PULO (กลุ่มใหม่) 30 คน (นราธิวาส 15 คน ยะลา 15 คน) การเคลื่อนไหวของกองกำลังติดอาวุธของ จกร. เป็นไปเพื่อรักษาสถานภาพและคงอิทธิพลของตนในพื้นที่ไว้ รวมทั้งเป็นเครื่องมือแสวงประโยชน์ในการเรียกค่าคุ้มครอง

^๑ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนแยกที่ 2 พลเรือน ตำรวจ ทหารที่ 43

ตารางที่ 4.60 สถิติการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (ตุลาคม 2536 - กุมภาพันธ์ 2542)

เหตุการณ์	สถานที่/บุคคล	พื้นที่ (ครั้ง)					รวม
		ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส	สงขลา	สตูล	
วางระเบิด	สถานที่ราชการ	2	2	5	-	-	9
	สถานที่เอกชน	4	8	7	1	-	20
	สิ่งสาธารณะ	4	10	14	2	-	30
	ยานยนต์	6	-	5	-	-	11
	สวนยาง	-	1	3	-	-	4
	บ้านราษฎร	1	8	3	-	-	12
	อื่นๆ เช่นร้านอาหาร	2	1	1	-	-	4
	รวม	19	30	38	3	-	90
ขว้างระเบิด	สถานที่ราชการ	-	5	5	-	-	10
	สถานที่เอกชน	3	4	4	-	-	11
	สิ่งสาธารณะ	1	1	1	-	-	3
	ยานยนต์	3	1	-	-	1	5
	บ้านราษฎร	4	2	3	2	1	12
	อื่นๆ เช่นร้านอาหาร	2	-	1	-	-	3
	รวม	13	13	14	2	2	44
วางเพลิง	สถานที่ราชการ	4	3	3	-	-	10
	สถานที่เอกชน	-	-	-	-	-	-
	สิ่งสาธารณะ	10	-	3	1	-	14
	ยานยนต์	5	5	16	6	-	32
	บ้านราษฎร	-	-	3	-	-	3
	อื่นๆ เช่นร้านอาหาร	-	-	1	-	-	-
	รวม	19	8	26	7	-	60
ลอบยิง	จนท.ตำรวจ ทหาร	4	9	16	-	-	29
	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	6	2	10	-	-	18
	ราษฎร	4	9	13	-	-	26
	สถานที่ราชการ	6	5	6	-	-	17
	สถานที่เอกชน	2	9	13	-	-	24
	ยานยนต์	2	9	8	1	-	20
	อื่นๆ เช่นร้านอาหาร	3	3	7	-	-	13
	รวม	27	46	73	1	-	147
รวม	78	97	151	13	2	341	

(18.4) **แนวทางแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้** นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชายแดนภาคใต้ มีการปรับปรุงเป็นระยะเพื่อความสอดคล้องกับข้อเท็จจริง และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยได้ปรับปรุงครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2531 เป็นการเน้นด้านความสามัคคี สร้างความเข้าใจ และลดความหวาดระแวง พอถึงปี พ.ศ. 2537 ได้ปรับปรุงเป็นครั้งที่ 2 โดยเน้นด้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ ครั้งที่ 3 ปรับปรุงในปี พ.ศ. 2542 โดยเน้นการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในชายแดนภาคใต้ที่มีความสงบสุขบนเอกลักษณ์เฉพาะของศาสนา และวัฒนธรรมประจำถิ่น มีการอาศัยกระบวนการจากประชาชนให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ มากยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงได้มีการปรับปรุงระบบบริหารราชการชายแดนภาคใต้ใหม่โดยจัดแบ่งการบริหารเป็น 2 ระดับ คือ

- **ระดับนโยบาย** มีคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงชายแดนภาคใต้ (ปชต.) เป็นผู้พิจารณาเสนอแนะนโยบายอำนวยการ และควบคุมการแก้ปัญหาความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปตามนโยบาย

- **ระดับประสานการแก้ปัญหาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ**

- ศอ.บต.⁷ มีหน้าที่ประสานกำกับ และเร่งรัดการดำเนินการตามนโยบายของส่วนราชการฝ่ายพลเรือน และตำรวจ รวมถึงประสานกับทหารที่เกี่ยวกับการป้องกันก่อการร้าย นอกจากนี้เป็นผู้รวบรวม กลั่นกรอง และเสนอแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ให้ตอบสนองนโยบาย

- กอ.รมน.ภาค 4 สย2/พตท. 43⁸ มีหน้าที่ดำเนินการตามนโยบาย โดยกำหนดแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขการก่อเหตุร้ายแรง การก่อการร้าย หรือการก่อวินาศกรรมทุกรูปแบบ รวมทั้งมีอำนาจสั่งการและอำนวยการปฏิบัติของฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร

นอกจากจะปรับปรุงระบบบริหารดังกล่าวแล้วยังต้องขจัดปัญหาทางสังคม จิตวิทยา ไม่ว่าจะเป็นความไม่เข้าใจ หรือความหวาดระแวง รวมถึงมาตรการปราบปรามกลุ่มโจรก่อการร้าย (จกร.) ที่ยังหลงเหลืออยู่ พร้อมทั้งคำนึงถึงโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมและการเมือง การปกครองให้มีความเข้มแข็งตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งนับเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง

การประเมินของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ จากแนวทางแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปได้ว่า

(1) นโยบายความมั่นคงฯ ฉบับแรก (พ.ศ. 2521-2530) ปัญหาด้านสังคมจิตวิทยาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้รับการแก้ไขระดับหนึ่ง ความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น การป้องกันปราบปรามโจรก่อการร้าย และการแก้ปัญหาการแทรกแซงจากต่างประเทศได้รับการพิจารณา โดยสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ และทำความเข้าใจกับประเทศมุสลิมให้สนับสนุนขบวนการโจรก่อการร้าย

⁷ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

⁸ อธิบายแล้วในหน้า 4- 142

(2) นโยบายความมั่นคงฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2531-2535) ปรากฏว่าผลการดำเนินตามนโยบายช่วงนี้ได้รับความสำเร็จด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสร้างความเข้าใจและลดความหวาดระแวง เปิดกว้างให้ผู้เข้ามาสุจริตมีบทบาททางการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่น ทำให้เงื่อนไขการต่อรองระดับชาติลดลง และการทหารสามารถคืนหน้าในระดับที่จะสลายศักยภาพของขบวนการโจรก่อการร้ายจนไม่อาจใช้กองกำลังขนาดใหญ่ได้อีกต่อไป

(3) นโยบายความมั่นคงฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2537-2541) สามารถทำให้เกิดความคืบหน้าเป็นที่พอใจเกือบทุกด้าน แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ อันมีผลกระทบ หรือเป็นปัญหาอุปสรรคทำให้การดำเนินงานอาจเกิดล่าช้า และชะงักงันไปบ้าง แต่ภาพรวมก็ยังให้ความต่อเนื่อง และระดับของการพัฒนาเป็นไปด้วยดี อย่างไรก็ตาม ยังคงพบปัญหาทางสังคมและจิตวิทยาอยู่บ้างรวมทั้งความยากจน และไม่เป็นธรรมในสังคมอันเกิดจากการพัฒนาที่ไปได้ไม่ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

(4) นโยบายความมั่นคงฯ ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2542-2546) ได้มุ่งเน้นเป็นการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมที่ยังเป็นจุดอ่อนให้มากยิ่งขึ้น เพราะจะช่วยให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง การปกครองได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งไปพร้อมๆ กัน ซึ่งคาดว่าจะได้ดำเนินการตามนโยบายเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายภายใต้ระบบการแปรนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังแล้ว ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จะถูกแก้ไขได้อย่างถาวร

4.2 คุณค่าทางสิ่งแวดล้อม

ศึกษาสถานภาพแหล่งคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยว และทัศนียภาพที่งดงามในบริเวณพื้นที่ศึกษา และพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งผลกระทบของโครงการที่จะมีต่อคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ศึกษา และพื้นที่ใกล้เคียงจากการดำเนินโครงการ

“คุณค่าทางสิ่งแวดล้อม” ในรอบการศึกษาครั้งนี้ หมายถึงคุณค่าสำคัญ 4 ด้าน คือ (1) ด้านประวัติความเป็นมาของเมือง (2) ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี โดยพิจารณาจากโบราณสถานโบราณวัตถุ ที่มีคุณค่าทางศิลปะ และคุณค่าด้านอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ (3) ด้านทัศนียภาพและแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากสภาพธรรมชาติ เช่นป่าไม้ หาดทราย เป็นต้น ที่มีสถานภาพเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว (4) ด้านวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต โดยพิจารณาเฉพาะที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ศึกษา

4.2.1 วัตถุประสงค์

(1) เพื่อศึกษาถึงสถานภาพของแหล่งคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ด้านดังกล่าวข้างต้นในบริเวณพื้นที่ศึกษา

(2) เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ด้าน ที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา

(3) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประเมินผลกระทบที่อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ศึกษา ตลอดจนในการเสนอแนะ และวางแผนการป้องกัน และแก้ไขผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียง อันเนื่องมาจากการดำเนินโครงการ

4.2.2 ขอบเขตการศึกษา

(1) **ขอบเขตด้านพื้นที่** พื้นที่วางท่อส่งก๊าซจะมีทั้งส่วนที่อยู่ในทะเลและบนบก การศึกษาด้านคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมจะครอบคลุมพื้นที่ที่จะวางท่อส่งก๊าซบนบก ซึ่งมีจุดขึ้นฝั่งที่ชายฝั่งอำเภอจะนะ ถึงบริเวณที่คาดว่าจะเป็นที่ตั้งโรงแยกก๊าซ ที่บริเวณตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา การวางแนวท่อส่งก๊าซจะมีท่อส่งก๊าซ 2 ประเภท คือ ท่อส่งก๊าซเชื้อเพลิง และท่อส่งก๊าซหุงต้ม ซึ่งจะวางขนานกันไป ผ่านพื้นที่เอกชนประมาณ 11 กิโลเมตร ไปทางทิศตะวันตกตัดกับทางหลวงหมายเลข 43 เมื่อใกล้ถึงสี่แยกคลองหะ อำเภอหาดใหญ่ แนวท่อ

จะเลี้ยวซ้ายลงทางใต้ไปตามแนวสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จนถึงเขตแดนไทย - มาเลเซีย รวมความยาวท่อก๊าซทั้งหมดประมาณ 88.5 กิโลเมตร

การวางแผนท่อส่งก๊าซดังกล่าวจะอยู่ในบริเวณ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอนาหม่อม อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอสะเดา โดยผ่าน 16 ตำบล 46 หมู่บ้าน ตารางที่ 4.1 แสดงรายชื่ออำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ที่แนวท่อส่งก๊าซผ่าน ดังนั้น ในการศึกษาสถานภาพแหล่งคุณค่าทางสิ่งแวดล้อม จะครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 4 อำเภอ โดยเน้นศึกษาข้อมูลระดับหมู่บ้านให้ครอบคลุมบริเวณสองฝั่งของแนวท่อส่งก๊าซตลอดแนวท่อในรัศมี 500 เมตร (ทั้งนี้ จะพิจารณาร่วมกับข้อจำกัดทางกายภาพและขอบเขตการปกครอง) รูปที่ 4.1 แสดงพื้นที่ศึกษาผลกระทบด้านสังคม

(2) **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ 4 ส่วน คือ

(2.1) **คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมือง** ที่ตั้งใกล้เคียงโครงการ

(2.2) **คุณค่าด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี** ที่ปรากฏอยู่ในอาคารสถานที่อันเป็นโบราณสถาน และหรือโบราณวัตถุ และหรืออื่น ๆ ที่สำคัญ

(2.3) **คุณค่าด้านทัศนียภาพและแหล่งท่องเที่ยว** ที่ปรากฏอยู่ในชุมชนในพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งมีลักษณะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน

(2.4) **คุณค่าด้านวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต** ที่ปรากฏอยู่ในชุมชนพื้นที่ศึกษาและบริเวณใกล้เคียง โดยเน้นเฉพาะวัฒนธรรมทางอาชีพที่โดดเด่น คือวัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาชวา รวมทั้งความคิดเห็นของประชากร ผู้นำชุมชน และข้าราชการที่เกี่ยวข้องในระดับอำเภอ เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินโครงการ

4.2.3 วิธีการศึกษา

(1) **แหล่งข้อมูล** การศึกษาด้านคุณค่าทางสิ่งแวดล้อม ทำการศึกษาโดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่งประกอบกัน คือ

(1.1) **แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ** เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อำเภอจะนะ อำเภอนาหม่อม อำเภอหาดใหญ่ อำเภอสะเดา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

(1.2) **แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ** เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ข้างต้น สัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่ศึกษา ซึ่งจะดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกับการศึกษาด้านสังคมและเศรษฐกิจโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ประกอบกับการสำรวจ ตรวจสอบ และสังเกตแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ทัศนียภาพ

แหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คน และสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ในพื้นที่ศึกษา และหรือนอกพื้นที่

(2) **ประเภทข้อมูล** ข้อมูลที่รวบรวมกำหนดได้เป็น 2 ประเภทคือ ข้อมูลเอกสาร และภาพถ่าย อันเนื่องด้วยเรื่องหรือประเด็นที่ศึกษา

(3) **การวิเคราะห์ข้อมูล** เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วนำมาจัดระบบ ประมวล วิเคราะห์ และประเมินคุณค่า และแนวโน้มที่อาจเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการดำเนินโครงการ

4.2.4 ผลการศึกษา

ผลการศึกษาสถานภาพของแหล่งคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) คุณค่าด้านประวัติความเป็นมาของเมืองในพื้นที่ศึกษา

อำเภोजะนะ เป็นเมืองโบราณคู่กับเมืองเทพา เดิมตัวเมืองตั้งอยู่ที่บ้านวังไต้ ตำบลนาทวี ปรากฏตามตำนานเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งกล่าวไว้ว่า เมื่อ พ.ศ.1588 พระสนมวังไต้แต่งเรือ 9 ลำ ให้แยกไป 9 เมือง ในจำนวนนี้มีเมืองจะนะ และเมืองเทพาด้วย นอกจากนี้เมืองจะนะยังปรากฏอยู่ในพงศาวดารที่ 15 สมัยอาณาจักรศรีวิชัย พ.ศ. 1400 - 1823 ต่อมาได้ทำสงครามกับชนชาติมาลายู ซึ่งยกทัพมาตีเมืองจะนะ ที่บ้านวังไต้ได้ เนื่องจากบ้านวังไต้ไม่เหมาะในการตั้งรับศึกจึงได้ย้ายเมืองมาตั้งที่ ป่าละไม (ตำบลขุนตดทวาย) เมืองจะนะที่ตั้งอยู่บ้านป่าละไมตั้งอยู่ได้ไม่นานก็ย้ายมาตั้งที่บ้านในเมือง (ตำบลคลองเป็ยะ) และที่ตั้งเมืองใหม่นี้มีต้นซุมแสงขึ้นอยู่มาก ต้นซุมแสงนี้ภาษามาลายูเรียกว่า "เจาะเนาะ" จึงทำให้บางท่านอ้างว่าจะนะเพี้ยนมาจากเจาะเนาะ แต่หากพิจารณาด้วยเหตุผลแล้วไม่น่าเป็นไปได้ เพราะชื่อเมืองจะนะ ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์สมัยศรีวิชัย ดังกล่าวในตอนต้นแล้ว

สงบ ส่งเมือง [2529] อธิบายว่า อำเภोजะนะแต่เดิมเป็นเมืองขึ้นของเมืองพัทลุง ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 4 เมือง คือ จะนะ เทพา สงขลา และปะเหลียน ต่อมาภายหลังเมื่อแยกเมืองสงขลาออกจากเมืองพัทลุง อำเภोजะนะก็กลายเป็นเมืองขึ้นของเมืองสงขลา มีฐานะคล้ายเป็นเมืองหน้าด่านทางภาคใต้ของเมืองสงขลา หรือเมืองกันชนกับบรรดาหัวเมืองแขกทั้งหลาย ความเป็นมาของเมืองนี้ก่อนสมัยกรุงธนบุรีไม่พบหลักฐาน ทราบแต่ว่าในปี พ.ศ. 2315 โปรดเกล้าฯ ให้นายขุน บุตรพระยาราชบังสัน (ตะตา) เป็นเจ้าเมืองพัทลุง คือพระยาพัทลุง (ขุน) หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "พระยาพัทลุงคางเหล็ก" (พ.ศ. 2315-2332) พระยาพัทลุงคางเหล็กตั้งให้นายเนตรหรืออินทร์ น้องชายไปเป็นเจ้าเมืองจะนะ ในระยะใกล้เคียงกัน คือในปี พ.ศ. 2318 โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งหลวงสุวรรณคีรี (เหรียญ) เป็นเจ้าเมืองสงขลาแทนพระยาสงขลา (โยม) เป็นขุนรองราชมนตรี (ฉิม) คุมไพร่ส่วยดีบุกเมืองจะนะ 9 หมวต ทำราชการอยู่ด้วย พระยาสงขลา (เหรียญ) ขุนรองราชมนตรี (ฉิม) ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลหัวเขา เมืองสงขลา ไม่ได้ไปอยู่ประจำที่จะนะ

ต่อมา พ.ศ. 2329 ได้โปรดเกล้าให้ยกเมืองจะนะ เมืองเทพา ขึ้นกับเมืองสงขลาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้จัดตั้งมณฑลเทศาภิบาล จึงยกเมืองจะนะออกจากเมืองสงขลา มาตั้งอำเภอเรียกว่าอำเภอจะนะ ตั้งที่ว่าการอำเภอครั้งแรกที่อำเภอนาทวี แต่ปรากฏว่าไม่เหมาะสม การคมนาคมก็ไม่สะดวกจึงย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งที่ตำบลบ้านนา แต่ชื่อนี้ไปพ้องกับอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอจะนะ [อำเภอจะนะ, 2542]

อำเภอนาหม่อม เดิมเป็นตำบลมีชื่อว่า “ตำบลทุ่งพระเคียน” ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2486 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ตำบลนาหม่อม” ซึ่งจากคำบอกเล่าของคนโบราณเล่าว่า ในตำบลทุ่งพระเคียนนี้มีหม่อมหลวงเด่น จะเป็นราชินิกุลสายใดไม่ปรากฏได้มาตั้งรกรากหักร้างทางพงท้านาในบริเวณนี้ให้เจริญขึ้น เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีของหม่อมหลวงเด่น จึงได้เปลี่ยนชื่อ “ตำบลทุ่งพระเคียน” เป็น “ตำบลนาหม่อม” ในปี พ.ศ. 2500 ได้แยกตำบลนาหม่อมออกเป็นตำบลพิจิตร ตำบลคลองหรีง ตำบลทุ่งขมิ้น และตำบลนาหม่อม อยู่ในความปกครองของอำเภอหาดใหญ่ และได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอนาหม่อมเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2524 และได้มีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะกิ่งอำเภอนาหม่อมขึ้นเป็นอำเภอนาหม่อมเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2537 และได้ก่อสร้างที่ว่าการอำเภอหลังใหม่ขึ้นในปี พ.ศ. 2539 ให้เป็นศูนย์ราชการอำเภอนาหม่อมสืบมาถึงปัจจุบัน [อำเภอนาหม่อม, 2542]

อำเภอหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจหลายประการทั้งในแง่มุมทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ

อำเภอหาดใหญ่มีประวัติความเป็นมาค่อนข้างจะใหม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนเก่าแก่อื่นๆ ในภาคใต้ ท้องที่ในอำเภอหาดใหญ่เริ่มปรากฏในบันทึกทางประวัติศาสตร์ครั้งแรกดูเหมือนจะได้แก่ท้องที่พะตง การำ ซึ่งปัจจุบันได้แก่ ตำบลพะตง

บริเวณใกล้ๆ กับที่ตั้งอำเภอหาดใหญ่ในปัจจุบัน เข้าใจว่าเดิมเป็นท่าเรือสำหรับขนถ่ายผู้โดยสารและสินค้าจากเขตไทรบุรี สะเดา และสตูล มาลงเรือเพื่อขนส่งทางเรือไปยังสงขลาจึงมีชื่อปรากฏในเอกสารเก่าๆ ว่า “ท่าหาดใหญ่” ในระยะที่เกิดกบฏเมืองไทรบุรีในปี พ.ศ. 2381 พระยาไทรบุรี (แสง) ได้ใช้หาดใหญ่เป็นที่รวบรวมกำลังคนจากนครศรีธรรมราช และพัทลุงเป็นจำนวน 1,194 คน และจัดซื้อข้าวมาจากสงขลาได้ประมาณ 20 เกวียน ก่อนที่จะยกทัพกลับไปยึดเมืองไทรบุรีคืนมา หาดใหญ่ในอดีตจึงไม่เพียงแต่เป็นท่าเรือขนถ่ายผู้โดยสารและสินค้านั้น แต่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญสำหรับป้องกันเมืองสงขลาและเมืองพัทลุงจากการโจมตีของไทรบุรีอีกด้วย [สงบ ส่งเมือง , 2529]

ลักษณะ จิระนคร ได้ศึกษาประวัติเมืองหาดใหญ่ กล่าวว่านับตั้งแต่ พ.ศ. 2447 - 2465 อำเภอเหนือ (ชื่อเดิมของอำเภอหาดใหญ่) มีนายอำเภอ 4 คน ตามลำดับคือ

หลวงภูวนารถสุราษฎร์ (อ่อน เสวตนันท์) ระหว่างปี พ.ศ. 2447 - 2450

หลวงเทพราชธานี (โหมด ชลาชนคุปต์) ระหว่างปี พ.ศ. 2451 - 2453

หลวงมหานุกาปปราบสงคราม (ผ่อง โรจนหัสตินทร์) ปี พ.ศ. 2454 - 2457

พระเสน่หามนตรี (ชื่น สุคนธวงส์) ระหว่างปี พ.ศ. 2457 - 2465

พ.ศ. 2460 ทางราชการได้เปลี่ยนชื่ออำเภอเหนือเป็นอำเภอหาดใหญ่ มีพระเสน่หามนตรี (ชื่น สุคนธ์หงส์) เป็นนายอำเภอคนแรก

เมื่อประมาณ 80 ปีที่แล้วบริเวณตัวเมืองหาดใหญ่ในปัจจุบันมีหมู่บ้านหลายแห่งตั้งอยู่ห่างกันเป็นจุดๆ เช่น บ้านหาดใหญ่ บ้านคลองเรียน บ้านโคกเสม็ดชุน บ้านท่าเคียน บ้านกลาง บ้านบางหัก บ้านฉาง บ้านเกาะเสียบ เป็นต้น โดยมีสถานีรถไฟหาดใหญ่เป็นจุดศูนย์กลางชุมชน

หาดใหญ่พัฒนาขึ้นมาเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจก็เพราะคหบดีท่านหนึ่งคือขุนนิพนธ์จินนคร (เจียกซี) ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่เริ่มตัดถนนสร้างห้องแถวขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2459 หลังจากนั้นก็มีบุคคลที่ร่วมสร้างสรรคความเจริญให้แก่หาดใหญ่อีก 3 คน คือ พระเสน่หามนตรี (ชื่น สุคนธ์หงส์) นายชีกิมทอง และพระยาอรุณกระวีสุนทร ทำให้หลังจากนั้นไม่นานหาดใหญ่ได้พัฒนามาเป็นเมืองที่มีความเจริญสูงสุดในภาคใต้ ในปี พ.ศ. 2490 หาดใหญ่ได้รับยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอชั้นเอก

ปัจจุบัน เมืองหาดใหญ่ ได้เติบโตอย่างต่อเนื่อง เป็นศูนย์กลางด้านการเงิน การศึกษา ธุรกิจการค้า และบริการ และอื่น ๆ อย่างหลากหลายของภาคใต้ตอนล่าง เช่น เป็นที่ตั้งของธนาคารแห่งประเทศไทยสาขาภาคใต้ เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นศูนย์กลางธุรกิจขายส่ง มีห้างสรรพสินค้า มีโรงแรมต่างๆ มากมาย เป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่ง และศูนย์กลางด้านการแพทย์ เป็นต้น [สงบ ส่งเมือง, 2529]

อำเภอสะเตา เดิมเป็นตำบลขึ้นกับอำเภอจังโหลน จังหวัดไทรบุรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2452 รัฐบาลไทยได้ยกเมืองกลันตัน ตรังกานู ปะลิส และ ไทรบุรี ให้รัฐบาลอังกฤษ แต่ไม่ได้ยกอำเภอสะเตาให้ไปด้วย จึงได้รวมกับตำบลอื่น ๆ ขึ้นกับจังหวัดสงขลา และได้รับการยกฐานะให้เป็นอำเภอสะเตาขึ้นกับจังหวัดสงขลาในปี พ.ศ. 2460 บริเวณอำเภอสะเตามีสิ่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อยู่บ้าง คือ

บ้านหัวถนน ตำบลปริก เป็นสถานที่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ได้โปรดเกล้าให้เมืองสงขลาสร้างทางไปจรดเขตเมืองไทรบุรี และให้เมืองไทรบุรีสร้างทางเข้ามาจรดเขตเมืองสงขลา เส้นทางที่เมืองทั้งสองสร้างมาบรรจบกันตรงบริเวณที่ได้ชื่อว่าบ้านหัวถนน ปัจจุบันอยู่ในหมู่ที่ 8 ตำบลปริก ซึ่งยังปรากฏหลักฐานเป็นเสาหินและสลักปลายเสาเป็นรูปบัวหงาย ชาวบ้านเรียกว่า "ทวดหลัก" มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 15 เซนติเมตร เหนือพื้นดินประมาณ 1 เมตร ปักอยู่ในซอยทางด้านทิศตะวันออกของทางหลวงหมายเลข 4 คลองแงะ - คลองพรวน บริเวณกิโลเมตรที่ 66+500 จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน พบว่าประชาชนให้ความเคารพ ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และจะมีการจัดงานประเพณี "อาบน้ำทวด" ในวันพฤหัสบดีแรกของเดือนหก (เดือนเมษายน) ที่บริเวณนี้เป็นประจำทุกปี

(2) คุณค่าด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี

จากการตรวจสอบเอกสารและสำรวจพื้นที่ศึกษาพบว่าในบริเวณพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียงมีศาสนสถาน และศาสนวัตถุที่สำคัญของชุมชนไทยพุทธ และไทยมุสลิม ที่จัดว่ามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี (ตารางที่ 4.61)

ศาสนสถาน และศาสนวัตถุทั้งของไทยพุทธ และไทยมุสลิม ทั้งหมดที่กล่าวถึง แม้จะมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีไม่สูงนัก แต่ก็เป็นศาสนสถาน และศาสนวัตถุที่มีคุณค่าของชุมชน เพราะเป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมทางวัตถุ และจิตใจของผู้คนในชุมชนเหล่านั้น อาคารทุกหลังจะมีคุณค่าทางศิลปะพื้นบ้านและศิลปะสมัยใหม่ รวมอยู่ด้วย จึงควรให้ความสนใจ อนุรักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง มิให้สิ่งใด หรือใครมาทำลายให้เสียหายได้

นอกจากศาสนสถาน และศาสนวัตถุดังกล่าวแล้ว ในเขตอำเภอจะนะ และอำเภอสะเดา ยังมีชุมชน และสถานที่ ที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ด้วยดังนี้

ชุมชนสะกอม อำเภอจะนะ ชุมชนสะกอม โดยเฉพาะหมู่ที่ 1, 2 และ 5 จัดว่าเป็นชุมชนเก่ามีอายุไม่น้อยกว่า 200 ปี ชาวสะกอมรุ่นแรก ๆ ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่สะกอม ราวปลายปี พ.ศ. 2310 ตอนที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 เป็นพวกแตกทัพมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารที่นับถือศาสนาอิสลามสายจุฬาราชมนตรี [จรรยา จิตรประกอง, 2528] ชาวสะกอมอีกส่วนหนึ่งเชื่อกันว่า อพยพมาจากอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เนื่องจากที่นั่นเกิดอหิวาตกโรค ครั้งแรกอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านพังกา ใกล้โพระจืด (พุ่มที่มีกระจูดขึ้นอยู่จำนวนมาก) แต่ต่อมาประสบภัยแล้ง จึงได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่ปากบางริมลำน้ำสะกอมปัจจุบัน [ยูโซ๊ะ, 2528]

ส่วนชุมชนบ้านจันทน์หมู่ที่ 2 เชื่อกันว่า เป็นชาวจีนรุ่นเดียวกับกลุ่มชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองสงขลา คือเป็นพ่อค้าสำเภาชุดเดียวกับชาวจีนหัวถนนนครนอก นครใน อำเภอเมืองสงขลา โดยเข้ามาทางเรือทางปากน้ำสะกอม เมื่อก่อนปากน้ำสะกอมมีด่านภาษีศุลกากร พ่อค้าเห็นทำเลดี จึงตั้งร้านค้า รับซื้อสินค้าจากนาทวี ซึ่งส่งมาทางเรือ คนไทยมุสลิม จึงเรียกชุมชนนี้ว่า "บ้านจีน" หลักฐานที่ปรากฏ คือ ศาลเจ้า ซึ่งจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายเหมือนศาลหลักเมืองสงขลา

ชุมชนสะกอมเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญชุมชนหนึ่งในอดีต มีเรือสินค้าจากต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ตรังกานู และจากกรุงเทพฯ เข้ามารับส่งสินค้า ณ ท่าเรือสะกอมแห่งนี้ และที่สำคัญ ท่าเรือสะกอมเคยเป็นท่าเรือรับเสด็จในการเสด็จประพาสหัวเมืองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5

ตารางที่ 4.61 แหล่งคุณค่าสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี

ชื่อชุมชน/วัด/มัสยิด	ที่ตั้ง	สภาพทั่วไป
1. มัสยิดบ้านดลิ่งชัน	ม.2 ต.ดลิ่งชัน อ.จะนะ ตั้งอยู่ในชุมชน ค่อนข้างเก่าริมฝั่งทะเลอ่าวไทย	เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียวผนังก่ออิฐฉาบปูนไม่ได้ทาสีสูงประมาณ 8-9 เมตร สภาพมั่นคงแข็งแรง
2. มัสยิดบ้านโนไไร่	ม.7 ต.ดลิ่งชัน อ.จะนะ ตั้งอยู่ในชุมชน ริมฝั่งทะเลอ่าวไทย	เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียว ผนังก่ออิฐฉาบปูน ไม่ได้ทาสี สูงประมาณ 6-8 เมตร สภาพมั่นคงแข็งแรง
3. มัสยิดบ้านโคกลัก	ม.6 ต.สะกอม อ.จะนะ ตั้งอยู่กลางชุมชน ริมฝั่งทะเลอ่าวไทย	เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียว ผนังก่ออิฐฉาบปูน หลังคาทรงไทย ทาสีขาว สูงประมาณ 5 เมตร สภาพมั่นคงแข็งแรง
4. มัสยิดบ้านบ่อไซน	ม.7 ต.สะกอม อ.จะนะ ตั้งอยู่ในชุมชน บ่อไซน ริมฝั่งทะเลอ่าวไทย	เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังก่ออิฐฉาบปูนทรงสูง มีโดม ขนาดกลางสูงประมาณ 20 เมตร มีคุณค่าทางศิลปะ สภาพมั่นคงแข็งแรง ไม่ได้ทาสี เช่นกัน
5. มัสยิดบ้านใหม่โคกยาง	ม.2 ต.ดลิ่งชัน อ.จะนะ	เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียวผนังก่ออิฐฉาบปูน มีโดมขนาดเล็ก สูงประมาณ 12 เมตร ไม่ทาสี สภาพมั่นคงแข็งแรง
6. วัดสะกอม (จะนะ)	ม.2 ต.สะกอม อ.จะนะ ตั้งอยู่กลางชุมชน ไทยพุทธทางฝั่งขวาของถนนเข้าสู่ชุมชน	เป็นวัดเก่าอายุใกล้เคียงกับชุมชนคือประมาณ 130-150 ปี มีเสนาสนะสำคัญ 3 หลัง คือ โบสถ์วิหาร และหอพระ ทุกหลัง เพิ่งได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ อยู่ในสภาพมั่นคงแข็งแรง มีคุณค่าทางศิลปะไทยพุทธ
7. วัดโคกทราย	ม.1 ต.จะโหนด อ.จะนะ ตั้งอยู่ในชุมชน จะโหนด	เป็นวัดค่อนข้างใหญ่ มีเสนาสนะพร้อม เคยเป็นสำนักงานอำเภอของคณะสงฆ์ มีกำแพงก่ออิฐ ศาลาการเปรียญ เมรุ กุฏิถาวร อุโบสถ สร้างเมื่อปี 2495 อาคารที่มีคุณค่าทางศิลปะสูงสุดคืออุโบสถ รองลงมาคือศาลาการเปรียญ เมรุ และหอระฆัง ตามลำดับ
8. วัดควนมิตร	ม.2 ต.คลองเปือย อ.จะนะ ตั้งอยู่บน เนินเขาเตี้ยในเขตชุมชนควนมิตร ห่าง จากแนวท่อส่งก๊าซประมาณ 1 กิโลเมตร	เป็นวัดเล็ก มีพื้นที่ไม่มาก มีเสนาสนะพร้อม มีกำแพงด้านหน้า มีโบสถ์เก่าสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มุงด้วยกระเบื้องดินเผา มีศาลาการเปรียญ 2 หลัง เก่า-ใหม่ มีเจดีย์ขนาดกลาง 1 องค์ ตั้งอยู่บนยอดเนินเสนาสนะที่มีคุณค่าทางศิลปะคือโบสถ์ เจดีย์ ศาลาการเปรียญ
9. วัดทุ่งม้อโหมษิตาราม	ม.2 ต.นาหม่อม อ.นาหม่อม ตั้งอยู่ในชุมชนนาหม่อม ห่างจากแนว ท่อส่งก๊าซประมาณ 1 กิโลเมตร	เป็นวัดเล็กมีพื้นที่ไม่มาก เสนาสนะที่สำคัญคือโบสถ์และศาลาการเปรียญ โบสถ์เป็นศิลปะสมัยใหม่ อายุของวัดประมาณ 150 ปี มีกุฏิทรงเก่าสร้างเมื่อ 2480 ทรงสวย 1 หลัง มีคุณค่าทางศิลปะพื้นบ้าน

ตารางที่ 4.61 แหล่งคุณค่าสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี (ต่อ)

ชื่อชุมชน/วัด/มัสยิด	ที่ตั้ง	สภาพทั่วไป
10. วัดปากอสุวรรณาราม	ม.7 ต.นาทม่อม อ.นาทม่อม ตั้งอยู่ในชุมชนนาทม่อม ติดกับแนวท่อ ส่งก๊าซ	เป็นวัดเล็กมีพื้นที่ไม่มาก แต่มีเสนาสนะพร้อม และสมบูรณ์สวยงาม โบสถ์วิหาร ศาลาการ เปรียญ วิหารเจ้าแม่กวนอิม ม้องค์รการกุศล คือมูลนิธิอาจารย์ทอง สุลังวโร เป็นวัดที่มี อาคารมากและสมบูรณ์ที่สุดในหมู่วัดในเขต อำเภอนาทม่อม เป็นวัดที่ชาวไทย เชื้อสายจีน ทั้งในไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์เลื่อมใส มา ทำบุญกันมากจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ไปโดยปริยาย เสนาสนะเกือบทุกหลังทรงคุณค่าทางศิลปะสูง แต่เป็นศิลปะสมัยใหม่
11. วัดแม่เป็ยะ	ม.2 ต.คลองหรีง อ.นาทม่อม ตั้งอยู่ในชุมชนคลองหรีง ห่างจากแนว ท่อส่งก๊าซประมาณ 1 กิโลเมตร	เป็นวัดค่อนข้างใหญ่ มีเสนาสนะไม่มาก คือมี โบสถ์ ศาลาการเปรียญ และหอน้อยอย่างละ หลัง มีศาลาการเปรียญทรงไทยทรงเก่า 1 หลัง ถูกปล่อยให้รกร้าง แต่มีคุณค่าทางศิลปะ พื้นบ้านควรแก่การอนุรักษ์ ส่วนโบสถ์และ ศาลาการเปรียญเป็นศิลปะรัตนโกสินทร์ตอน กลาง ทรงเก่าบูรณะใหม่
12. วัดนาทม่อม	ม.9 ต.นาทม่อม อ.นาทม่อม ตั้งอยู่ในชุมชนนาทม่อม	เป็นวัดขนาดกลาง มีศาลาการเปรียญทรงเก่า 1 หลัง มีโบสถ์ใหม่ ทรงใหม่ กำลังสร้าง พร้อมๆ กับหอรระฆัง และมีกุฏิใหญ่ 1 หลัง โบสถ์มีคุณค่าทางศิลปะสมัยใหม่
13. วัดทุ่งตะโหนด	ม.1 ต.นาทม่อม อ.นาทม่อม ตั้งอยู่ในชุมชนนาทม่อม	เป็นวัดเล็กมีเสนาสนะสำคัญ 2 หลัง มีโบสถ์ 1 หลัง และศาลาการเปรียญ 1 หลัง ทรงเก่า หน้าบันเป็นลายปูนปั้นทั้ง 2 ด้าน มีคุณค่า ทางศิลปะพื้นบ้านควรแก่การอนุรักษ์
14. สำนักสงฆ์มงคลพัฒน สมาธิ	167/22 ม.6 ต.ทุ่งขม้น อ.นาทม่อม ตั้งอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 500 เมตร	เป็นศาสนสถานใหม่ เพิ่งได้รับอนุญาตให้จัด ตั้งวัด ยังไม่มีโบสถ์ มีเฉพาะอาคารศาลาการ เปรียญ 1 หลัง อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง มี กำแพงล้อมรอบ
15. สำนักสงฆ์วังมะพร้าว	ม.4 ต.นาทม่อม อ.นาทม่อม ตั้งอยู่ริม ถนนใหญ่ ใกล้แนวท่อส่งก๊าซ ในชุมชน ไม่หนาแน่น	เป็นศาสนสถานเล็กๆ มีอาคารหลัก 1 หลัง กำลังก่อสร้างเป็นอาคารเอนกประสงค์ มีรูป ปั้นพระสังกัจจาย 1 องค์
16. ป่าช้าบ้านดิน (ป่าช้าวัดทุ่งห้อย)	ม.3 ต.พิจิตร อ.นาทม่อม ตั้งอยู่ติดถนน ใหญ่แนวท่อส่งก๊าซ	มีบิวสำหรับเก็บอัฐิบรรพชนของชาว ต.พิจิตร ประมาณ 100 ยอด มีศาลา 1 หลัง บั้วมี คุณค่าทางศิลปะพื้นบ้าน

ตารางที่ 4.61 แหล่งคุณค่าสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี (ต่อ)

ชื่อชุมชน/วัด/มัสยิด	ที่ตั้ง	สภาพทั่วไป
17. วัดบ้านไร่	ม.10 ต.บ้านพรุ อ.หาดใหญ่ ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านพรุ ห่างจากแนวท่อส่งก๊าซประมาณ 1.5 กิโลเมตร	เป็นวัดเล็ก มีโบสถ์ใหม่ แต่โบสถ์เก่า รูป ทรงธรรมดา คล้ายหอน้ำ มีซุ้มประตูใหม่ มี กุฏิถาวร 2 หลัง ศาลาการเปรียญเล็ก 1 หลัง
18. วัดควนเนียง	ม.3 ต.พะตง อ.หาดใหญ่ตั้งอยู่ในชุมชน บ้านควนเนียง ห่างจากแนวท่อส่งก๊าซ ประมาณ 1.5 กิโลเมตร	เป็นวัดเล็กมีเสนาสนะสำคัญคือโบสถ์ 1 หลัง เป็นศิลปะสมัยใหม่
19. วัดบ้านใหม่	ม.1 ต.ปรีก อ.สะเดา ตั้งอยู่ในชุมชน บ้านใหม่	เป็นวัดเล็กมีเสนาสนะสำคัญคือโบสถ์ทรงเตี้ย เก่าบูรณะใหม่ 1 หลัง มีอาคารทรงไทยเก่า มาก 1 หลัง มุงด้วยกระเบื้องดินเผา ฝาไม้กลุ่ กัก ทรุดโทรมเล็กน้อย แต่มีคุณค่าทางศิลปะ พื้นบ้าน ควรอนุรักษ์

แต่ต่อมาปากน้ำสะกอมตื่นขึ้น และมีการสร้างเขื่อนชลประทานทางตอนเหนือของ
ลำน้ำสะกอม ทำให้ลำน้ำที่เคยไหลเชี่ยวต้องหยุดนิ่ง ส่งผลให้กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนต้อง
เปลี่ยนไป

โบราณสถานที่สำคัญของตำบลนี้คือ มัสยิดเก่าซึ่งตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 5 วัดสะกอม มี
โบสถ์เก่า ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 บ้านจีน และศาลเจ้า ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านจีนเช่นกัน

ชุมชนสะกอมเป็นชุมชนที่มีทักษะ และภูมิปัญญาของตนเองสูง โดยเฉพาะความ
ปรารถนาในการพูดจา มีมุมมองที่แหลมคม สนใจผู้ฟัง สตรีชาวสะกอมมีทักษะสูงในศิลปะ
หัตถกรรมจักสานสูงยิ่ง มีช่างฝีมือเป็นจำนวนมาก เพราะได้ประกอบอาชีพนี้มาเป็นเวลาอัน
ยาวนาน โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยมุสลิม

ชุมชนและโบราณสถาน-โบราณวัตถุ ตำบลปรีก อำเภอสะเดา ตำบลปรีก แต่
เดิมมีฐานะเป็นกิ่งอำเภอปรีก ขึ้นกับอำเภอเหนือ คืออำเภอหาดใหญ่ในปัจจุบัน ต่อมาในปี
พ.ศ. 2452 กิ่งอำเภอปรีกได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอปรีก และได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่
ตำบลสะเดา และเรียกชื่ออำเภอนี้ว่า อำเภอสะเดา

โบราณวัตถุ โบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่พบในเขตตำบลปรีกคือจารึก
ที่สวนหม่อม คำว่า “สวนหม่อม” เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกพื้นที่สวนปาล์มเก่าแก่ ซึ่งมีเนื้อที่
ประมาณ 2,175 ไร่ ตั้งอยู่ในท้องที่บ้านหัวถนน หมู่ที่ 8 ตำบลปรีก อำเภอสะเดา จังหวัด
สงขลา แต่ปัจจุบันได้ปรับพื้นที่ไปปลูกยางพาราเกือบทั้งหมด เหลือคงสภาพสวนปาล์ม
โดยรอบศิลาจารึกพระปรมาภิไธยเป็นบริเวณไม่กว้าง และไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร เจ้าหน้าที่
ที่หน่วยศิลปากรที่ 9 สงขลา รายงานว่า มีศิลาจารึกพระประวัติโดยย่อ ปปร. วางอยู่บนเสา
คอนกรีตสูงประมาณ 70 เซนติเมตร ที่หัวเสาด้านหน้ามีจารึกความว่า ทรงปลูก 4/4/76 1
หลัก จากหลักที่ 1 ห่างไปทางทิศใต้ 6 เมตร เป็นหลักศิลาจารึก รพ. วางอยู่บนเสาคอนกรีต

ขนาดเดียวกัน ที่เสาคอนกรีตด้านหน้ามีจารึกความว่า ทรงปลูก 4/8/76 1 หลักร จากหลักร
ที่ 2 ห่างไปทางทิศตะวันออกประมาณ 7 เมตร เป็นหลักรจารึก สว. วางอยู่บนเสาคอนกรีต
ขนาดเดียวกัน ที่เสาคอนกรีตด้านหน้าจารึกความว่า 5/8/76 1 หลักร ด้านหลังแต่ละหลักร
ห่างออกไปประมาณ 2.50 เมตร มีต้นปาล์มใหญ่ทั้ง 3 หลักร ทางด้านหลักรศิลาจารึก
พระปรมาภิไธยย่อ ห่างประมาณ 10 เมตร มีร่องรอยเสาอาคาร [วรรณยุทธ ณ วิลาศ, 2527]

(3) คุณค่าด้านทัศนียภาพและแหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดสงขลามีทรัพยากรท่องเที่ยวมากมาย มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่ง
ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ ศาสนสถานและแหล่งศิลปวัฒนธรรม จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทาง
มายังจังหวัดสงขลาเป็นจำนวนมาก ทำรายได้ให้จังหวัดมากมาย อย่างไรก็ตาม ในรายงานนี้
จะกล่าวถึงเฉพาะทัศนียภาพและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา และพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้น

ทัศนียภาพและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาที่สำคัญ คือ ชายหาดและป่าชายหาด
อำเภอจะนะ น้ำตกโตนลาด อำเภอนาหม่อม อ่างเก็บน้ำบ้านดงสีขาว อำเภอสะเดา และ
วัดป่ากอสุวรรณาราม อำเภอนาหม่อม แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แหล่ง มีที่ตั้งและสภาพทั่วไปดังนี้

(3.1) ชายหาดและป่าชายหาด อำเภอจะนะ

(ก) ชายหาดอำเภอจะนะ บริเวณพื้นที่ด้านทิศตะวันออกของ
อำเภอจะนะในเขตตำบลนาทับ ตำบลดลิ่งชัน และตำบลสะกอม ซึ่งตั้งอยู่ริมทะเลฝั่งอ่าวไทย
ชายฝั่งทะเลตลอดแนว จะมีหาดทรายยาวประมาณ 35 กิโลเมตร พื้นที่ชายหาดจะกว้างแคบ
ต่างกัน ประมาณ 5-10 เมตร มีทรายละเอียดขาวสะอาด บางช่วงชายฝั่งมีความลาดชันสูง
1-3 เมตร จึงได้ชื่อว่าเป็นดลิ่งชัน จนเป็นชื่อตำบลในเวลาต่อมา น้ำทะเลชายฝั่งตื้นใสสะอาด
บางช่วงมีปะการัง พื้นที่ชายฝั่งเกือบตลอดแนวยังอยู่ในสภาพบริสุทธิ์ แต่บางช่วงมีการจับจอง
เป็นเจ้าของใช้ประโยชน์บ้าง แต่ส่วนใหญ่ยังว่างเปล่า ชายหาดบริเวณนี้ที่เป็นที่รู้จักมีอยู่ 2 จุด
คือ หาดปากบางนาทับ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลนาทับ เป็นชายหาดยาวตั้งแต่เขตอำเภอเมือง
สงขลาไปจนถึงหาดดลิ่งชันอำเภอจะนะ และหาดดลิ่งชัน ตั้งอยู่ที่ตำบลดลิ่งชัน ห่างจากเขต
อำเภอเมืองสงขลาเป็นระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร เป็นหาดทรายต่อเนื่องจาก หาดปาก
บางสะกอม ตั้งอยู่ที่ตำบลสะกอม ห่างจากอำเภอเมืองสงขลาไปตามทางหลวงหมายเลข 43
ระยะทางประมาณ 53 กิโลเมตร มีถนนลาดยางแยกเข้าหาดระยะทางประมาณ 300 เมตร
ลักษณะเป็นอ่าวเล็กๆ ชายหาดมีความลาดชันน้อยกว่าหาดอื่น ๆ ของจังหวัดสงขลา มีความ
ยาวประมาณ 1 กิโลเมตร

(ข) ป่าชายหาด (Beach forest) บริเวณชายหาดริมฝั่งทะเลใน
เขตพื้นที่หมู่ 7 บ้านโนไร่ ตำบลดลิ่งชัน อำเภอจะนะ เป็นที่ตั้งของป่าชายหาด มีพื้นที่
ประมาณ 70 ไร่ ที่ยังเป็นป่าสมบูรณ์ และอยู่ในการครอบครองของเอกชน เป็นป่าชายหาด
สมบูรณ์ (Coastal heath forest) บนสันทราย (Sand dunes) เป็นป่าที่มีคุณค่ายิ่งใน
ทางพฤกษศาสตร์มาก ไม้ยืนต้นที่พบมาก ได้แก่ เม่า เสม็ดแดง รังกะเท้ และ สะเดาปัก

(3.2) **น้ำตกเขาเหรง** แบ่งเป็นสองชั้น คือ โตนกำแพง และโตนตายใจ เป็นน้ำตกอยู่ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาเหรง อำเภอจะนะ ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2530 มีเนื้อที่ 68,250 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาเหลี่ยม เขาจันดี และเขาบ่อท่อ

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาเหรง ตั้งอยู่ที่บ้านป่ายาง หมู่ 3 ตำบลคลองเปียง อำเภอจะนะ นอกจากจะมีไม้มีค่าจำนวนมาก เช่น ยางพารา จำปา ตะเคียน หลุมพอ เป็นต้นแล้ว ยังมีพันธุ์ไม้อาหารสัตว์ป่า เช่น มะไฟป่า ไทร หวาย หว่า เป็นต้น บริเวณพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาเหรงมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่พอสมควร เช่น เสียงผา เก้ง กระจง นกโพระดก เขี้ยวรุ้ง เป็นต้น บริเวณนี้มีแหล่งต้นน้ำคือ น้ำตกเขาเหรง ซึ่งแบ่งเป็นสองชั้น คือ โตนกำแพง และโตนตายใจ ซึ่งจะมีนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงมาเที่ยวพอสมควร แต่ทางกรมป่าไม้ยังไม่ได้มีการทำสถิตินักท่องเที่ยว เนื่องจากเพิ่งได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาเหรงอยู่ห่างจากแนววงท่อส่งก๊าซไปตามถนน รพช. บ้านควนมิด-ป่ายาง ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

(3.3) **น้ำตกโตนลาด** น้ำตกโตนลาดเป็นน้ำตกเล็กๆ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ 7 ตำบลนาหม่อม อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ห่างจากแนวท่อส่งก๊าซประมาณ 5 กิโลเมตร เกิดจากป่าเขาที่กั้นระหว่างอำเภอจะนะ และอำเภอนาหม่อม น้ำตกแห่งนี้จะมีน้ำตกเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น แต่นับว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของอำเภอนาหม่อม แม้ปัจจุบันเส้นทางเข้าออกจะไม่สะดวกนักก็ตาม หากได้รับการพัฒนา ก็จะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของนาหม่อมและสงขลา จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านบริเวณวัดปากอสุวรรณาราม ซึ่งตั้งอยู่ปากทางเข้าน้ำตก ได้ระบุว่าในฤดูมีน้ำตกจะมีผู้คนที่มาวัดปากอเข้าไปท่องเที่ยวที่น้ำตกโตนลาดอยู่เสมอ

(3.4) **อ่างเก็บน้ำบ้านกงสีขาว** อ่างเก็บน้ำนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา ติดกับพรมแดนประเทศมาเลเซีย เป็นโครงการชลประทานขนาดเล็ก ซึ่งรัฐบาลสร้างมอบให้ราษฎรบ้านกงสีขาว และชุมชนด้านนอก เพื่อใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาร่วมกัน ดำเนินการโดยกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ณ อ่างเก็บน้ำนี้มีเขื่อนกั้นยาวประมาณ 200 เมตร ตั้งอยู่ระหว่างเนินเขาเดี่ยวๆ ห่างชุมชนด้านนอกประมาณ 2 กิโลเมตร ไปทางทิศตะวันออกของถนนเพชรเกษม ลักษณะทางกายภาพและพื้นที่โดยรอบเหมาะที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่ง อบต. สำนักขามมีแนวคิดที่จะบรรจุไว้ในแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตำบล เพื่อดำเนินการพัฒนาต่อไป

(3.5) **วัดป่ากอสวรรณาราม** วัดป่ากอสวรรณารามตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 7 ตำบลนาหม่อม อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมถนนแนวท่อส่งก๊าซ เป็นวัดพัฒนา มีเสนาสนะหลากหลายสมบูรณ์ โบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ และอาคารอื่น ๆ เช่น ศาลเจ้าแม่กวนอิม ที่มีคุณค่าทางศิลปะไทยและจีน มีร้านค้าขายของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว จากคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่วัด และผู้จำหน่ายสินค้าระบุว่า มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศมาท่องเที่ยวที่วัดนี้จำนวนมาก ทั้งนี้อาศัยบาร์มีของเจ้าอาวาส ชาวต่างประเทศที่มาเที่ยววัดนี้ ส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซียและชาวสิงคโปร์

(4) **คุณค่าสิ่งแวดล้อมด้านประเพณีและวิถีชีวิต** : **กรณีวัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาชวา** ในพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะในเขตอำเภอจะนะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์นกเขาชวาเสียง (นกเขาเล็ก) พันธุ์ดี มีชื่อเสียงระดับนานาชาติมานาน ทำรายได้ให้แก่ชาวอำเภอจะนะและใกล้เคียงเดือนละประมาณ 10 ล้านบาท มีผลทำให้ชาวจะนะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดปัญหาการว่างงาน และอาชญากรรมลงได้ [อิสมาแอ อีสอ, 2543] กลายเป็นวิถีชีวิตของผู้คนในเขตอำเภอนี้ และเป็นเอกลักษณ์ของเมืองจะนะ ถึงกับได้สร้างหอนาฬิกาเป็นรูปทรงนกและนกเขาไว้ที่สามแยกหน้าเมือง ซึ่งการเลี้ยงนกเขาชวาของชาวจะนะ จึงเป็นวิถีชีวิตที่สำคัญของชาวจะนะ และควรเรียกว่า **"วัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาชวา"**

(4.1) **ผู้ให้กำเนิดวัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาชวาจะนะ** บุคคลผู้มีส่วนสำคัญในการก่อกำเนิดและสร้างสรรค์วัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาชวาให้กับชาวจะนะมาตั้งแต่ต้น และยังคงดำเนินการอยู่คือนายอิสมาแอ อีสอ เจ้าของฟาร์มผสมพันธุ์และเลี้ยงนกชื่อ **"แอทองฟาร์ม"** ตั้งอยู่ในเขตเมืองจะนะ ฟาร์มนี้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์นกชื่อดังหลายตัว เช่น นกเขาชื่อ ลูกข้างบ่อ ม้าบิน เคเจ็ค ศรีมังกรทอง กาจอชว และสุวรรณหงษ์ เป็นต้น นกเขาที่ได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งคือนกเขาชื่อ **"ศรีมังกรทอง"** เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางว่า นกเขาดีทั้งหลายเป็นนกสายพันธุ์เมืองจะนะ นายอิสมาแอ อีสอ เล่าว่า เขาเป็นคนรักนกเขาเลี้ยงนกเขา ผสมพันธุ์นกเขาชนิดนี้มา 30 กว่าปีแล้ว ได้สร้างสายพันธุ์นกเขาให้จะนะ หรือวงการนกเขาชวาเสียงขึ้นดีมาแล้ว 4 ครั้ง เรียกว่า **"ตั้งสายพันธุ์ใหม่"** ทั้งนี้เนื่องจากสายพันธุ์ที่ผสมได้มานานวันเข้า หลายช่วงอายุเข้าก็จะเสื่อมถอยคุณภาพลง ยิ่งถ้าผสมในสายพันธุ์เดียวกันก็จะเสื่อมถอยเร็วขึ้น เขาเล่าว่าการตั้งสายพันธุ์ ครั้งแรกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2509 ครั้งที่สองเมื่อปี พ.ศ. 2514 ครั้งที่สามเมื่อปี พ.ศ. 2517 ครั้งที่สี่เมื่อปี พ.ศ. 2542 หลักการตั้งสายพันธุ์ใหม่ของนายอิสมาแอคือต้องเป็นนกต่างสกุลกัน ไม่นานนกเขาพ่อแม่เดียวกันมาผสมพันธุ์กัน และด้วยเหตุที่ได้ศึกษาทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติในการผสมพันธุ์นกเขาและเสียงนกเขาชนิดนี้ นายอิสมาแอ อีสอ เชื่อว่านกเขาดีนกเขาดีทั้งหลายในบริเวณประเทศเพื่อนบ้านแถบนี้ มีประเทศมาเลเซีย เป็นต้น เป็นนกเขาสายพันธุ์ไทยทั้งสิ้น เขาจึงชอบที่จะเรียกนกเขาสายพันธุ์ของเขาว่า **"นกเขาเล็กสยาม"**

(4.2) **สาระสำคัญของวัฒนธรรมเสียงนกเขาชวา: นกเขาลึกสยาม**

เรื่องวัฒนธรรมนกเขาชวา หรือนกเขาลึกนี้มีแง่มุมที่น่าสนใจมากมาย ทั้งมุขลิก และมุขกว้าง มีผู้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเป็นองค์ความรู้ไว้ในรูปของงานวิจัยบ้าง สารคดีบ้าง และที่เสนอสาระเป็นองค์ความรู้ที่มีลักษณะค่อนข้างจะรอบด้าน คือสาระความรู้ที่เสนอไว้เรื่อง นกเขาชวา ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 ซึ่งปรากฏอยู่ในเล่ม 4 หน้า 1671 - 1686 โดย มัลลิกา คณานุรักษ์ และสุทธิวงศ์ พงศ์ไพบุลย์ สาระความรู้ดังกล่าวประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ประเภทของนกเขาชวา การผสมพันธุ์ การเลี้ยง อาหารจำเป็นสำหรับเลี้ยง โรคและยาที่ใช้รักษานกเขา กรงนกเขา การดูแลลักษณะนก คำที่ใช้เรียกเสียงของนกเขาชวา ลีลาการขันของนกเขาชวา อันดับเสียงของนกเขาชวาในภาคใต้ หลักการสังเกตลักษณะของนกเขาชวาเพื่อรู้เสียงขัน ยาบำรุงเสียงนกเขาชวา การแข่งขันประกวดเสียงนกเขาชวา และวิธีดูแลลักษณะนกเขาชวา ทั้งนกเขาใหญ่และนกเขาชวา ซึ่งแต่ละเรื่องจัดเป็นวัฒนธรรมย่อย มีรายละเอียดที่มีคุณค่าน่าสนใจน่าศึกษา นำมาสร้างมูลค่าเพื่อการดำรงชีวิตของชาวจะนะ และบุคคลทั่วไปได้มากมาย เช่น ในส่วนที่เป็นประวัติได้ระบุไว้ว่า

“..... การที่นกชนิดนี้ได้ชื่อ่านกเขาชวานั้น มีผู้ตั้งข้อสังเกตไว้ 3 ประการคือ (1) เป็นนกเขาที่พบมากในชวา ประเทศอินโดนีเซีย (2) เสียงขันของนกเขาลึกดังกังวานไพเราะคล้ายปี่ชวา (3) แขนงชวาเป็นผู้นำนกเขาชวามาเลี้ยงในประเทศไทย แต่ในชวาเองกลับเรียกนกเขานี้ว่า “บุรงปรดกูด” และชวามาเลเซียเรียกว่า “บุรงดีเต” และอีกตอนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นความเป็นมาของการเลี้ยงนกเขาประเภทนี้ในภาคใต้ได้ระบุไว้ว่า “ในสมัยก่อนเริ่มนิยมเล่นนกเขาชวากันในภาคใต้ก่อนภาคอื่นๆ โดยเฉพาะที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้เล่ากันว่านิยมเลี้ยงนกเขาชวามาตั้งแต่อ่อน พ.ศ. 2430 แล้ว เริ่มขยายวงกว้างออกไปทาง 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดสตูล จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส...ต่อมาการเลี้ยงนกเขาชวาได้ขยายพันธุ์กว้างมาถึงจังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดชลบุรี และชาวอำเภอหนองจอก กรุงเทพมหานคร เริ่มเลี้ยงนกเขาชวาและนิยมต่อ⁹ นกเขาชวามาขายทางภาคใต้ ส่วนทางจังหวัดชัยนาท และอุทัยธานี เริ่มนิยมเลี้ยงประมาณ พ.ศ. 2500 และในช่วง พ.ศ. 2502-2504 เริ่มนิยมเลี้ยงที่จังหวัดนครสวรรค์ ครั้นถึง พ.ศ. 2505 จึงได้ขยายวงกว้างถึงจังหวัดตาก จังหวัดพิจิตร จังหวัดราชบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครนายก”

จากประวัติความเป็นมาชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาชวามีความเป็นมาที่ยาวนาน และมีการกระจายตัวอย่างกว้างขวางในทุกภูมิภาคของประเทศไทย

(4.3) **วัฒนธรรมย่อยในวัฒนธรรมเสียงนกเขาชวา**

การเลี้ยงนกเขาชวา นับว่าเป็นวัฒนธรรมหลักทางอาชีพประการหนึ่ง และมีวัฒนธรรมย่อยอันเนื่องมาจากการเลี้ยงนกเขานี้อีกหลายแขนงกิจกรรม เช่น

⁹ “ต่อ” หมายถึง การล่อนกโดยการใช้นกอีกตัวหนึ่งที่อยู่ในกรงเป็นตัวล่อให้นกที่อยู่ข้างนอกเข้ามาติดอยู่ในกรงที่มีคนนำมาแขวนล่อเอาไว้

(ก) การทำกรงสำหรับผสมพันธุ์ และเลี้ยงในระยะแรกๆ ซึ่งมีลักษณะรูปแบบและขนาดเฉพาะ ติดตั้งไว้ในฟาร์ม ผู้เลี้ยงรายใหญ่จะมีกรงชนิดนี้จำนวนเป็นร้อยๆ กรง

(ข) การทำกรงขังเดี่ยว ซึ่งเป็นกรงขนาดเล็กสำหรับนกเขาเลี้ยง ผู้รักนกเขานำไปเลี้ยงไว้ในบริเวณบ้าน หรือในบ้านของตนเพื่อไว้ดูเล่น หรือส่งเข้าแข่งขันประกวดเสียงขัน กรงชนิดนี้ในการผลิตต้องใช้ความประณีตบรรจงสูง และมีผู้ประกอบการผลิตกันอย่างแพร่หลายทั้งในเขตอำเภอจะนะ และแหล่งอื่นๆ โดยเฉพาะอำเภอจะนะ กรงนกเขาชนิดนี้ กลายเป็นสินค้าส่งออกทั้งในและต่างประเทศที่ทำรายได้ให้ชาวจะนะอยู่ในอัตราสูง

(ค) การทำสนามและเสาแขวนนกเขาในสนามแข่งขัน อุปกรณ์สำคัญในการแข่งขันประกวดนกเขาชวา คือ เสาแขวนนก ซึ่งมักนิยมสร้างด้วยเหล็กท่อน้ำ

(ง) การผลิตอาหารเลี้ยงนกเขา ซึ่งมีหลากหลายชนิด เช่น ข้าวเปลือก เมล็ดสั้น ข้าวฟ่าง ข้าวสมุทรโคดม ดอกหญ้าปากควาย ถั่วเขียว เป็นต้น

(จ) การผลิตยารักษาโรคนกเขา ซึ่งโรคที่นกเขาชนิดนี้มักจะเป็นคือ โรคท้องเสีย โรคกระอมน้ำ โรคเหงาหงอย โรคหวัดธรรมดา โรคตาเจ็บ โรคตาเป็นฝี โรคท้องผูก โรคพยาธิ แต่ละโรคจะมีตัวยาเฉพาะที่ผู้เลี้ยง หรือหมอนกเขาจะต้องรู้ และแสวงหาตัวยามาแก้ไข นอกจากนี้ยังมีชนิดบำรุงอีก 3 ชนิด คือ ยาบำรุงเสียงนกเขาที่ขันเสียงตก ยาบำรุงให้นกคึกคัก และขยันขัน และยาบำรุงให้นกเขาอดเร็ว

(ฉ) การแข่งขันประกวดเสียงนกเขาชวา กิจกรรมที่จัดว่าสำคัญยิ่งในวัฒนธรรมเลี้ยงนกเขายุคปัจจุบันคือ การแข่งขันประกวดเสียงนกเขาชนิดนี้ ในอดีตเล่ากันว่า การเลี้ยงนกเขาชวา มีจุดมุ่งหมายเพื่อไว้ประดับบ้าน ไว้ดูเล่น และเชื่อว่านกที่มีลักษณะดีจะนำโชคลู่ผู้เลี้ยง แต่ในปัจจุบัน ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่จะเน้นที่การประกวดเสียง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหลายเรื่อง เช่น ก่อให้เกิดผู้เชี่ยวชาญในการฟังเสียงขันของนก กติกาในการตัดสินการประกวด การตั้งรางวัลให้ผู้ชนะการประกวด และการตั้งค่าตัวให้แก่ที่ชนะการประกวด เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมย่อยในการเลี้ยงนกเขาชวา มีทั้งในส่วนการสร้างกรง การฟังเสียงนกเขา และดูแลรักษานกเขา เป็นต้น

(4.4) **กลุ่มคนรักนกเขาระดับอำเภอ-ระดับนานาชาติ** ผู้คนที่อยู่ในวัฒนธรรมเลี้ยงนกเขาทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด จนถึงระดับนานาชาตินั้น ด้วยความรักรักความผูกพันในตัวนกเขา และกิจกรรมเลี้ยงนกเขา แข่งขันนกเขา จึงส่งผลให้เกิดเครือข่าย เกิดสายสัมพันธ์ เป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นสมาคม ขึ้น นฤทธิ ดวงสุวรรณ ได้เล่าไว้ในบทความเรื่อง *ธุรกิจนกเขาร้อยล้าน* ตีพิมพ์ในวารสารแลใต้ ฉบับเดือนตุลาคม 2537 ตอนหนึ่งว่า

“ในภาคใต้โดยเฉพาะ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะมีข่าวสารประกวดนกเขาชวาเสียงอยู่เป็นประจำ บางครั้งจัดเป็นงานใหญ่ ซึ่งด้วยพระราชทานระดับประเทศ หรือประกวดระดับอาเซียน ก่อนที่จะมาถึงการประกวดระดับประเทศจะมีการจัดประกวดระดับอำเภอ ซึ่ง

กลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาจะรวมตัวกันเป็นชมรมนกเขาชาวอำเภอต่างๆ คุณสมัคร อินทศิริ (หมีไฮเล่ท์) ประธานชมรมนกเขาชาวจะนะ จังหวัดสงขลา ได้เล่าถึงการรวมตัวของกลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาในภาคใต้ว่า มีถึง 20 ชมรมแล้ว คือชมรมจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดกระบี่ จังหวัดระนอง จังหวัดชุมพร จังหวัดพัทลุง ในจังหวัดสงขลา มีชมรมอำเภอเมืองสงขลา อำเภอจะนะ อำเภอหาดใหญ่ อำเภอสะเดา อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย ในจังหวัดปัตตานีมีชมรม อำเภอยะหริ่ง อำเภอยะรัง อำเภอสายบุรี ในจังหวัดนราธิวาสมีชมรมอำเภอสุไหงโกลก และจังหวัดยะลามีชมรมอำเภอเบตง มีสมาชิกชมรมทั่วภาคใต้ ประมาณ 300 คน รวมตัวกันเป็นชมรมนกเขาชาวเสียงภาคใต้ ในระดับประเทศก็เป็นสมาคมนกเขาชาวเสียงแห่งประเทศไทย ในระดับอาเซียนก็มีประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย”

กลุ่มคนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มผู้ขับเคลื่อนให้กิจกรรมวัฒนธรรมเลี้ยงนกเขาชาว และเป็นผู้ผลักดันให้มูลค่านกเขาดีสูงขึ้น คือมีการประกวด มีการแข่งขัน นกดีที่ชนะการประกวดก็จะถูกเสนอราคาตัวให้สูงขึ้น เช่น นกเขาก่อนการแข่งขันราคาตัวละ 20,000 บาท เมื่อชนะการแข่งขันอาจมีราคาถึง 80,000 บาท [นฤทธิ ดวงสุวรรณ, 2537]

(4.5) **นกเขาชาวกับคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม** ปัจจุบัน ชาวจะนะจำนวนมากเลี้ยงนกเขาชาวเสียงกันอย่างแพร่หลาย จัดได้ว่าเป็นวิถีชีวิตส่วนหนึ่งของชาวจะนะ มีคุณค่าอย่างหลากหลาย ทั้งด้านสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาศึกษา และวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

(ก) **คุณค่าทางสังคม (Social value)** คุณค่าทางสังคม หมายถึง คุณค่าด้านความสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่คนตั้งแต่ระดับครอบครัว กลุ่มองค์กร เป็นต้น เมื่อนำกระบวนการขั้นตอน วิธีการ กิจกรรม กิจการของวัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาชาวทั้งหมดมาวิเคราะห์พบว่ามีความคุณค่าทางสังคมด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้แบ่งอยู่คือ

- คุณค่าต่อการสร้างสรรค์สัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัว การทำกรงนกเขาช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ภาพของคุณค่ามีปรากฏชัดเจนได้ในครอบครัวทำกรงนกเขา สมาชิกของแต่ละครอบครัวจะแบ่งงานกันทำชิ้นส่วนต่างๆ ของกรง เช่น ภารยาทำซี่กรง สามี่ขึ้นรูป ลูกๆ ช่วยพ่อแม่ในส่วนที่ช่วยได้ แก้ปัญหาการเที่ยวเตร่ของพ่อและของลูกได้ ส่งผลให้ครอบครัวมีสันติสุข

- คุณค่าต่อการสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนในวงการ ทุกครั้งที่มีการแข่งขันนกเขาชาวเสียง นักเลงนกเขาจากทั่วสารทิศจะนำนกมาประชันเสียงกัน ทุกคนมีโอกาสได้ทั้งเพื่อนใหม่ และพบปะเพื่อนเก่า ได้พูดคุยกันฉันมิตรไมตรี และเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยกัน สนิทสนมแข่งนก จึงเป็นเสมือนศูนย์กลางสร้างมิตรภาพระหว่างนักเลงนกเขา และผู้สนใจ

- คุณค่าต่อการเสริมสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ให้สังคม บ่อยครั้งผู้มีจิตใจเป็นกุศลได้นำเอาเกมการแข่งขันนกเขามาใช้เป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ประโยชน์ให้สังคม เพื่อรวบรวมเงินช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ กิจกรรมแข่งขันนกเขาจึงกลายเป็นกิจกรรมร่วมสร้างกุศลให้สังคมไปทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจของเจ้าของนกเขา

- คุณค่าต่อการได้ปรับเปลี่ยนฐานะทางสังคม ผู้มีนกเขาดี เสียดี ชะนะการประกวดนอกจากจะได้รับรางวัลเป็นวัตถุสิ่งของเงินทองแล้ว ยังมีโอกาสได้พบ ได้สัมผัสกับผู้สูงศักดิ์ของสังคม สร้างความภาคภูมิใจให้เจ้าของนกเขาได้มากด้วย เช่น การมี โอกาสได้รับถ้วยรางวัลจากเจ้านายชั้นสูง เป็นต้น

- คุณค่าอันเกิดจากการจัดตั้งกลุ่ม-องค์กร จากการแข่งขันนก เขาและแข่งขันนกเขา ซึ่งมีลักษณะเป็นทั้งอาชีพ และกีฬาบุคคลในวงการจะมีการรวมกลุ่มเป็น สมาคมหรือชมรม ซึ่งมีอยู่ทั่วไป ทั้งในระดับท้องถิ่นอำเภอจะนะ ระดับภาค ระดับประเทศ และ ระดับนานาชาติ ส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในการเลี้ยงนกเขา และอื่น ๆ พร้อม ๆ กัน

(ข) **คุณค่าทางวัฒนธรรม (Cultural value)** คุณค่าทางวัฒนธรรม หมายถึงคุณค่าด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ด้านศิลปะ ด้านภาษา ด้านประวัติศาสตร์ เป็นต้น ในกระบวนการของวัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาชาวจะนะมีคุณค่าด้านนี้ แฝงอยู่วิเคราะห์ให้เห็นได้ดังนี้

- คุณค่าด้านความเชื่อ ผู้เลี้ยงนกเขาทุกคนมีความเชื่อ คล้ายคลึงกันว่า นกเขาดี คือนกเขานำโชคมาสู่ตนและครอบครัวตน คือเชื่อว่านกเขาชนิดนี้ เป็นสัตว์นำโชคชนิดหนึ่ง ดังนั้น จึงมีการศึกษา ค้นหาคุณสมบัติของนกเขาว่า นกเขาลักษณะ ไตเป็นนกเขานำโชคแท้ นกเขาตัวใดมีคุณสมบัติดังกล่าว ก็จะเป็นที่นิยม และราคาก็จะสูงตาม

- คุณค่าด้านความรู้ ผู้เลี้ยงนกเขาผสมพันธุ์นกต้องเป็นผู้ ใฝ่รู้ ใฝ่งาน เพราะต้องมีความรู้เรื่องนี้อย่างรอบด้าน จนเป็นผู้รอบรู้ในสภพศาสตร์ โดยเฉพาะ ในเรื่องพันธุกรรมของนกเขา นิสัยใจคอ อาหาร ยารักษาโรคของนกเขา เป็นต้น จึงจะยึดเป็น อาชีพของตนได้ ชาวจะนะจะพัฒนาสายพันธุ์นกเขาได้ ก็เท่ากับได้พัฒนาความรู้ทางวิทยา ศาสตร์สาขานี้ได้ด้วยตนเอง ความรู้ที่นักผสมพันธุ์นกเขา เลี้ยงนกต้องมีคือความรู้ว่าด้วยธรรม ชาติ ของนกเขา โรค ยาสมุนไพร โภชนาการ พันธุกรรม ชนิด และเสียง ของนกเขา เป็นต้น

- คุณค่าทางด้านศิลปหัตถกรรม การผลิตกรงนกเขา ผลิต ผ้าคลุมกรง ผลิตขอกเกี่ยวกรง เป็นต้น ล้วนต้องอาศัยความรู้ และศิลปะสาขาหัตถกรรมเข้าช่วย อำเภอจะนะเกือบค่อนเมือง มีผู้ผลิตกรงออกจำหน่าย มีรายได้มาเลี้ยงตน คนเหล่านี้จึงได้ เรียนรู้ศิลปะด้านการผลิต การตกแต่ง และอื่นๆ ไปพร้อมๆ กันและมีความหลากหลาย ทั้ง รูปแบบและคุณค่า

- คุณค่าด้านภาษาศาสตร์ เสียงนกเขา คำศัพท์ที่ใช้เรียกที่ นิยมใช้ในวงการ สัญลักษณ์เกี่ยวกับนกเขา และกรงนกเขา ที่อำเภอจะนะจัดเป็นคุณค่าทาง ภาษาศาสตร์ที่ชาวจะนะคิดและสร้างขึ้นมาจากวิริยะอุตสาหะ ส่งผลคือเป็นคุณค่าทางภาษาให้ กับชุมชน และสังคมโดยรวมได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์ร่วมกัน

- คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของการเลี้ยงนกเขา การผสมสายพันธุ์ การนิยมแข่งขันนกเขาในเชิงการกีฬา มีมานานทั้งในหมู่ชาวบ้านธรรมดา และ ราชสำนัก เรื่องวัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาจึงเป็นเรื่องราวในหน้าประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า

- คุณค่าด้านนันทนาการ การได้ดูแลนกเขา การได้ยินเสียงนกเขาขัน การได้เลี้ยงนกเขา การได้น่านกที่ถูกต้องเข้าสู่สนาม เป็นต้น เป็นกิจกรรม เป็นวิถีทางสร้างความเพลิดเพลินแก่เจ้าของผู้เลี้ยง จนกล่าวกันว่า สัตว์เลี้ยงช่วยสร้างสรรคันทนาการให้แก่มนุษย์ สัตว์เลี้ยงหลายชนิดมีคุณค่าเช่นนี้ นกเขาขวาเสียงก็เช่นกัน การเสวนาพาทีกันเรื่องนกเขา ก็ช่วยให้เพลิดเพลินได้

(ค) *คุณค่าด้านเศรษฐกิจ (Economic value)* การผลิตนกเขา การจำหน่ายนกเขา และการเลี้ยงนกเขา ดูแลนกเขา นำนกเขามาแข่งขัน จัดว่าเป็นกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ เมื่อดูตามกระบวนการทั้งหมดแล้ววิเคราะห์ให้เห็นคุณค่าด้านเศรษฐกิจได้ดังนี้

- คุณค่าด้านการผลิตสินค้าตัวใหม่ให้ชุมชน การผลิตลูกนกเขา การผลิตนกเขาเสียงที่มีคุณภาพ การผสมพันธุ์ใหม่ให้ได้สายพันธุ์ดี การผลิตกรงนกเขา การผลิตอุปกรณ์เครื่องตกแต่งกรงนกเขา การผลิตกรงเลี้ยงนกเขา เสอแขวนกรงนกเขา การผลิตอาหารนกเขา ทุกกิจกรรมผลิตเหล่านี้ เป็นกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจก่อรายได้ให้ชุมชน ซึ่งมีทั้งปริมาณ และคุณภาพสูง ช่วยให้ชุมชนมีผลผลิตตัวใหม่อย่างกว้างขวาง เฉพาะกรงนกเขาผลิตได้วันละ 1,000-3,000 ลูก

- คุณค่าด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่อครอบครัวและชุมชน ชุมชนจะจะมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เฉพาะกรงนกเขา มีผู้ประมาณการว่าวันหนึ่งผลิตได้ 1,000-3,000 ลูก ราคาอย่างต่ำลูกละ 100 บาท สูงสุด 300,000 บาท คิดเฉพาะราคาต่ำสุด คือ 100 บาท จะจะมีรายได้จากกรงนกเขา ต่อปีประมาณ 3,650,000 บาท [อิสมาแอ อีสอ, 2543] เมื่อคำนวณรายได้จากทุกกิจกรรมอันเนื่องด้วยนก จึงมีผู้ประมาณการว่าในเดือนหนึ่งๆ จะมีเงินหมุนอยู่ในจะนะประมาณ 15 ล้านบาท คุณวันชัย พุทธทอง นักพัฒนาเอกชน ตั้งข้อสังเกตว่า การเลี้ยงนกเขาขวาเสียงซึ่งชาวบ้านในบริเวณนี้มีการเลี้ยงกันมากและทำรายได้ปีละเป็นพันล้าน โดยส่งไปขายต่างประเทศหลายประเทศ หากมีท่อส่งก๊าซเข้ามาจะส่งผลกระทบต่อนกเหล่านี้แน่นอน นับเป็นกิจกรรมของชุมชนที่สร้างผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจแก่ชุมชนมหาศาล โดยที่รัฐไม่ต้องลงทุนหรือสนับสนุนส่งเสริมอะไรเลย

- คุณค่าด้านความพึงพอใจในการได้เป็นเจ้าของนกเขาและกรงนกเขา การได้เป็นเจ้าของนกเขาดี เป็นเจ้าของกรงสวย เป็นเจ้าของรางวัลเกียรติยศ เป็นเจ้าของรางวัลเงินสด และการได้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันนกเขา เป็นกิจกรรมสร้างความพึงพอใจให้คนที่อยู่ในวัฒนธรรมนกเขาทั้งของอำเภอจะนะและทั่วไป

(ง) *คุณค่าทางด้านการเมือง (Political value)* การใช้เครือข่ายสมาคมนกเขา เพื่อประโยชน์ทางการเมือง เช่น การสร้างฐานเสียง การสร้างกลุ่มผลประโยชน์ในหมู่นักแข่งนกเขา และผู้เลี้ยงนกเขา การสร้างฐานความนิยม เพื่อตำแหน่งทางการเมืองทั้งในท้องถิ่น และระดับชาติ ย่อมกระทำได้

สรุปได้ว่าการเลี้ยงนกเขาขวาเสียงของชาวจะนะ ได้กลายเป็นวิถีชีวิตของชาวจะนะ และเรียกได้ว่าเป็น “วัฒนธรรมนกเขา” ที่มีคุณค่าที่ชุมชนจะนะเป็นผู้ร่วมกัน

สร้างขึ้นมาจากด้วยน้ำพักน้ำแรงพวกเขา และได้กลายเป็นเครื่องค้ำจุน เครื่องดำรง เครื่องนำพาชีวิตของผู้คนลูกหลานชาวจะนะให้เกิดความผาสุก การทำลายวัฒนธรรมนกเขาจะโดยวิธีใดก็ตาม จึงเท่ากับเป็นการทำลายชีวิตของชาวจะนะโดยรวมโดยแท้

(5) **ความคิดเห็นของประชากรตัวอย่างด้านผลกระทบของโครงการต่อสิ่งแวดล้อม** การศึกษาครั้งนี้ได้ให้ประชากรตัวอย่างแสดงความคิดเห็นถึงผลกระทบของโครงการต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ป่าธรรมชาติ แหล่งน้ำ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่หายาก ตลอดจนสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ศึกษา พบว่าร้อยละ 45.5 ระบุว่าในพื้นที่หมู่บ้านของตนหรือพื้นที่ใกล้เคียง มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งได้แก่ วัด มัสยิด และกุโบร์ (ที่ฝังศพชาวมุสลิม) ในพื้นที่ของตน และในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.3 เห็นว่าโครงการไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถานที่เหล่านั้น ร้อยละ 7.0 เห็นว่าโครงการมีผลทำให้สถานที่เสียหายในระดับมาก (ตารางที่ 4.62)

ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 22 ระบุว่าในพื้นที่หมู่บ้านของตนหรือพื้นที่ใกล้เคียง มีป่าธรรมชาติ/ป่าอนุรักษ์ และในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 31.0 เห็นว่าโครงการนี้จะผลทำให้พื้นที่ป่าเสียหาย ร้อยละ 54.3 ระบุว่ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นในหมู่บ้านของตนหรือพื้นที่ใกล้เคียง และในจำนวนนี้ ร้อยละ 34.7 เห็นว่าโครงการมีผลทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำลดลง และมีประมาณร้อยละ 13.3 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด เห็นว่าโครงการมีผลทำให้สัตว์น้ำในทะเลลดลง และร้อยละ 31.9 เห็นว่าโครงการจะมีผลกระทบต่อการทำประมงในพื้นที่ เมื่อถามถึงพืชที่หายากในหมู่บ้านหรือพื้นที่ใกล้เคียง มีเพียงร้อยละ 2.8 ที่เห็นว่ามีพืชที่หายากในหมู่บ้านหรือพื้นที่ใกล้เคียง เช่น เฟิร์น หม้อข้าวหม้อแกงลิง โกงกางและไม้เนื้อแข็ง และในจำนวนนี้เกือบทั้งหมดเห็นว่าโครงการย่อมมีผลกระทบต่อพันธุ์พืชหายากเหล่านั้น ร้อยละ 7.5 ระบุว่ามีสัตว์ป่าที่หายากในพื้นที่หมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง และในจำนวนนี้มีไม่ถึงครึ่งหนึ่งที่เห็นว่าโครงการมีผลกระทบต่อสัตว์ที่หายากเหล่านั้น

ตารางที่ 4.62 ความคิดเห็นของประชากรตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

ความเห็น	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่สำคัญ / โบราณสถาน		
- มี	425	45.5
- ไม่มี	506	54.1
- ไม่ตอบ	4	0.4
ความเสียหายของสถานที่เนื่องจากโครงการ * N 425		
- มาก	30	7.0
- พอสมควร	40	9.4
- น้อย	22	5.2
- ไม่มี	231	54.3
- ไม่ทราบ	84	19.7
- ไม่ตอบ	18	4.2
ในชุมชนมีพื้นที่ป่าธรรมชาติ / ป่าอนุรักษ์		
- มี	206	22.0
- ไม่มี	720	77.0
- ไม่ทราบ	4	0.4
- ไม่ตอบ	5	0.5
ความเสียหายของป่าเนื่องจากโครงการ * N = 206		
- มาก	33	16.0
- พอสมควร	31	15.0
- น้อย	11	5.3
- ไม่มี	91	44.2
- ไม่ทราบ	43	20.8
แหล่งน้ำจิตธรรมชาติ / แหล่งน้ำในชุมชน		
- มี	508	54.3
- ไม่มี	411	44.0
- ไม่ทราบ	8	0.8
- ไม่ตอบ	8	0.8
โครงการมีผลทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำลดลง* N = 508		
- มาก	40	7.8
- พอสมควร	107	21.0
- น้อย	30	5.9
- ไม่มี	201	39.5
- ไม่ทราบ	130	25.5

ตารางที่ 4.62 ความคิดเห็นของประชากรตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

ความเห็น	จำนวน	ร้อยละ
โครงการมีผลกระทบต่อน้ำทะเล N= 935		
- คุณภาพด้อยลง	124	13.3
- สัตว์น้ำลดลง	167	17.9
- ไม่มีผลกระทบ	166	17.8
- ไม่ทราบ	446	47.7
- อื่น ๆ	32	3.4
โครงการมีผลกระทบต่อการทำประมง		
- มาก	97	10.4
- พอสมควร	157	16.8
- น้อย	44	4.7
- ไม่มี	138	14.8
- ไม่ทราบ	496	53.0
- ไม่ตอบ	3	0.3
พืชพันธุ์หายากในชุมชน		
- มี (เฟิร์น หม้อข้าวหม้อแกงลิง โกงกาง ไม้เนื้อแข็ง)	26	2.8
- ไม่มี	895	95.7
- ไม่ตอบ	14	1.5
โครงการสร้างความเสียหายต่อพืชพันธุ์หายาก* N =26		
- มาก	7	26.9
- พอสมควร	8	30.7
- น้อย	4	15.3
- ไม่มี	7	26.9
สัตว์ป่าหายากในพื้นที่		
- มี	70	7.5
- ไม่มี	855	91.4
- ไม่ตอบ	10	1.1
โครงการมีผลกระทบต่อสัตว์ป่าหายาก* N =70		
- มาก	12	17.1
- พอสมควร	11	15.7
- น้อย	5	7.1
- ไม่มี	26	37.1
- ไม่ทราบ	13	18.5
- ไม่ตอบ	3	4.2

หมายเหตุ : * ถามเฉพาะผู้ที่ตอบว่ามีทรัพยากรนั้นๆ ในชุมชน